

STUDENTŲ
MOKSLINIAI TYRIMAI
2013/2014

KONFERENCIJOS PRANEŠIMŲ SANTRAUKOS

I dalis

Vilnius



Lietuvos
mokslo
taryba

Studentų moksliniai tyrimai 2013/2014

KONFERENCIJOS PRANEŠIMŲ SANTRAUKOS

I DALIS

VILNIUS
2014

UDK 7/9(474.5)(06)
St384

Lietuvos mokslo taryba

Projekto *Studentų mokslinės veiklos skatinimas* leidinys
Projektą bendrai finansuoja Lietuvos Respublika ir Europos Sąjunga

ISBN 978-609-417-084-3



TURINYS

HUMANITARINIAI MOKSLAI

A. Adamaitytė, K. Rutkovska . M. DAVAINIO-SILVESTRAIČIO RANKRAŠTINIO PALIKIMO TYRIMAS	7
G. Damaševičiūtė, V. Vaitkevičius. VYTIES APYGARDOS PARTIZANO BRONIAUS JUOSPAIČIO-DIREKTORIAUS GYVENIMO IR KOVOS KELIAS.....	10
K. Karošaitė, E. Vasiliauskas. MUTININKAI PIRMOSIOS LIETUVOS RESPUBLIKOS LAIKAIS: SIENOS SERGĖTOJAI AR KONTRABANDININKŲ TALKININKAI? ŽAGARĖS ATVEJIS	13
M. Viselga, A. Vyšniauskas. VIENINGO RUSIJOS ISTORIJOS VADOVĖLIO IDĖJA IR JOS REALIZAVIMAS 2013 METAIS.....	16
M. Žarnauskaitė, R. Kasperavičienė. ADMINISTRACINIO STILIAUS TEKSTŲ SINTAKSĖS YPATUMAI: ES DOKUMENTŲ ANGLŲ IR LIETUVIŲ KALBA ANALIZĖ	19

SOCIALINIAI MOKSLAI

V. Baronienė, V. Matonis. AKORDEONO DIDAKTIKOS YPATUMŲ PLĖTRA PSICHOFIZINĖS VIENOVĖS PRINCIPU	23
D. Budriūnaitė, J. Urbanovič. ĮRODYMAIS GRĮSTOS ŠVIETIMO POLITIKOS FORMAVIMAS: BIRŽŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS ATVEJIS	26
E. Caronkutė, B. Mikulskienė. E. SVEIKATOS PASLAUGŲ NAUDOTOJO PORTRETAS LIETUVOJE	29
S. Feiferytė, V. Dagienė. INFORMATIKOS KONCEPTŲ ATVAIZDAVIMAS INTERAKTYVIOMIS PARAMETRIZUOTOMIS UŽDUOTIMIS	32
A. Grabauskaitė, A. Daugirdienė. SKIRTINGO AMŽIAUS ŽMONIŲ DVIŽENKLIŲ SKAIČIŲ AUTOMATINIS APDOROJIMAS.....	35
M. Gričiūtė, R. Jusienė. VAIKŲ EMOCINIŲ IR ELGESIO PROBLEMŲ ĮVERTINIMAS: NUMATYMAS IR ATRANKA.....	38
S. Kančytė, A. Jankauskas. LIETUVA, KURIOS NEBUVO: ANTANO MACEINOS PILNUTINĖS DEMOKRATIJOS VIZIJA	40

L. Lapinaitė, A. Novelskaitė. MOTERŲ IR VYRŲ DALYVAVIMAS NACIONALINĖSE AUKŠČIAUSIO LYGIO MOKSLO INSTITUCIJOSE	42
G. Liutkutė, D. Petrylaitė. TARPTAUTINĖS DARBO TEISĖS STANDARTŲ, REGULIUOJANČIŲ TEISĘ STREIKUOTI, NUOSTATŲ TAIKYMAS LIETUVOS TEISĖJE IR PRAKTIKOJE	45
V. Mickevičius, V. Morkevičius, T. Krilavičius. LR SEIMO NARIŲ BALSAVIMO ANALIZĖ: KLASTERIZAVIMO IR VIZUALIZAVIMO ĮRANKIŲ „R“ PAKETO PARENGIMAS IR TAIKYMAS.	48
V. Naruševičius, A. Endriulaitienė. EMIGRACIJOJE IR LIETUVOJE DIRBANČIŲ DARBUOTOJŲ SUVOKIAMO TEISINGUMO ORGANIZACIJOJE SKIRTUMAI.	51
M. Norkevičius, A. Pukšto. LIETUVOS IR LENKIJOS SANTYKIAI BENDRAME RYTŲ IR VIDURIO EUROPOS KONTEKSTE.	54
K. Rimkutė, E. Gaulė. ELEKTRONINIŲ VIEŠŲJŲ PASLAUGŲ VYSTYMO VEIKSNIAI LIETUVOS SAVIVALDYBĖSE	57
A. Rotomskis, A. Bagdonas. TAISYTOS ADENBRUKO KOGNITYVINIO TYRIMO METODIKOS TAIKYMAS ALZHEIMERIO LIGOS IR FRONTOTEMPORALINĖS DEMENCIJOS DIFERENCINĖJE DIAGNOSTIKOJE	60
L. Šimkutė, O. Merfeldaitė. PEDAGOGINIŲ STUDIJŲ PASIRINKIMO VEIKSNIŲ IR STUDENTŲ TOLESNIO KETINIMO EITI PASIRINKTU PROFESINIU KELIU ŠĄSAJOS.	62
E. Švedas, R. Erentaitė. INFORMACIJOS APIE LYČIŲ NELYGYBĘ POVEIKIS JAUNŲ MOTERŲ SAVĖS SUDAIKTINIMUI IR SU LYTIMI SUSIJUSIOS SISTEMOS PATEISINIMUI.	65
L. Tumynaitė, A. Emeljanovas. MOKINIŲ FIZINIO PAJĖGUMO BEI PASYVUMO KAITA TAIKANT INTERVENCINĘ PROGRAMĄ <i>HOPSPORT BRAIN BREAKS</i>	68

HUMANITARINIAI MOKSLAI

M. DAVAINIO-SILVESTRAIČIO RANKRAŠTINIO PALIKIMO TYRIMAS

A. Adamaitytė¹, K. Rutkovska¹

¹*Vilniaus universitetas*

Europoje tautosaka imta domėtis jau XVIII amžiuje. Lietuvoje šis domėjimasis paplito XIX amžiuje, kai pradėta išskirtinai rūpintis tautinio sąmoningumo formavimusi. Lietuva traukė mokslininkus iš Rusijos, Vokietijos, Lenkijos dėl savo išskirtinės archajinės kultūros ir kalbos. Tuo metu pradėjo veikti keletas etnologijos draugijų: Rusų geografijos draugija (1845–1938), Lietuvių literatūros draugija (1879–1926), Lenkijos tautotyryninkų draugija (veikusi nuo 1895 metų) ir Lietuvių mokslo draugija (1907–1940), su kuriomis bendradarbiavo ir M. Davainis-Silvestraitis.

Mečislovas Davainis-Silvestraitis – vienas aktyviausių ir kruopščiausių XIX amžiaus pabaigos–XX amžiaus pradžios lietuvių pasakojamosios tautosakos rinkėjų. Turint omeny, kad šis žmogus nebuvo gerai išsimokslinęs, jis padarė nepaprastai didelį ir svarbų darbą lietuvių kultūrai. M. Davainis-Silvestraitis, kaip ir kiti tautosakos rinkėjai, mėgino taikyti XIX amžiaus viduryje besiformuojančią metodologiją, kurią lenkų mokslininkai įvardija kaip etnolingvistikos mokslo šakos užuomazgą [1]. Jo taikomų tyrimų metodologijų formavimuisi daugiausiai turėjo įtakos daugiau nei dešimtmetį trukęs bendravimas su J. Karlovičiumi, kuris padėjo išleisti du tomus „Žemaičių padavimų“. Taip pat svarbus ir reikšmingas buvo M. Davainio-Silvestraičio bendradarbiavimas su Rusų geografijos draugija, kurioje susipažino su E. Volteriu. Ne mažiau reikšmingos buvo ir pažintys su J. Basanavičiumi, A. Juška ir kitais.

M. Davainio-Silvestraičio taikytus tekstų užrašymo, vertimo, redagavimo ir komentavimo būdus galima pastebėti J. Karlovičiaus archyve išlikusiuose „Žemaičių padavimų“ rankraščiuose. Savo į lenkų kalbą išverstuose padavimų rankraščiuose autorius palikdavo daug tarminės ir kultūrinės leksikos lietuvių kalba – tam tikrų daiktų, apeigų, mitologinių būtybių pavadinimų. Dažnai rinkėjas bandė interpretuoti mitologinius reiškinius arba užrašinėdavo papildomą informaciją, remdamasis žmonių pasakojimais. Sunkiau suprantamus žodžius, žodžių junginius komentavo, pateikdavo savo definicijas ir netgi mėgino aiškinti etimologiją. Išskirtinai įdomūs yra M. Davainio-Silvestraičio žodžių etimologijos

aiškinimai, kurie dažniausiai yra paties rinkėjo interpretacija. Aiškindamas žodžių etimologiją, M. Davainis-Silvestraitis taip pat ieškojo panašiai skambančių žodžių kitose kalbose, tokiu būdu pagrįsdavo tų žodžių kilmę iš lietuvių kalbos. Kadangi M. Davainis-Silvestraitis neturėjo tinkamo išsilavinimo, šie rinkėjo aiškinimai nebuvo moksliniai. Panašius aiškinimus jis galėjo matyti kitų tyrinėtojų darbuose. Nepaisant to, šie M. Davainio-Silvestraičio komentarai yra labai vertingi, nes parodo bendrą ano laikotarpio tyrimų orientaciją. Buvo ieškoma paralelių kitose kalbose, siekta genetinių ir tipologinių palyginimų. M. Davainio-Silvestraičio rankraščiuose galima taip pat aptikti onomastikos pėdsakų, bandymų paaiškinti tikrinius vardus. Jam pavyko užfiksuoti senų, įdomių ir mažiau žinomų žodžių, tokių kaip prieveiksmis *adverniškai*. Siekdamas rašyti lietuviškai, M. Davainis-Silvestraitis labai prisidėjo prie šios kalbos formavimosi. Kadangi pats autorius buvo dvikalbis ir daug bendravo lenkiškai, jo tekstuose pasitaiko daug slaviškos leksikos: polonizmų, gudizmų. Akivaizdžiai matosi tie sunkumai, su kuriais autorius turėjo susidurti, norėdamas puoselėti lietuvių kalbą. Taip pat įmanoma, kad slavizmų jis galėjo išgirsti ir iš žmonių lūpų. Tokiu būdu šie žodžiai atskleidžia anų laikų lietuvių tarmių būklę.

Originalo kalba išliko vos keletas J. Karlovičiaus išspausdintų pasakų, kurios saugomos Rusų geografijos draugijos archyve, ir gana nemažai tekstų, paveldėtų iš Lietuvos mokslų draugijos ir dabar saugomų Lietuvių tautosakos rankraštyne. Šiuo metu jie yra suskaitmeninti ir prieinami kiekvienam Lietuvių tautosakos rankraštyno duomenų bazėje. M. Davainis-Silvestraitis ne tik rinko pasakojamąją tautosaką, bet ir dirbo spaudoje: „Auszroje“ („Aušra“, 1883–1886), „Vienybėje lietuvininkų“ (1886–1920), „Varpe“ (1889–1906), „Ūkininke“ (1890–1905), „Nemuno sarge“ (1884–1987) ir kt. Pats leido laikraščius lenkų kalba „Litwa“ („Lietuva“, 1908–1914) ir „Lud“ („Liaudis“, 1912–1913). Taip pat yra likęs jo kandžių eilėraščių rinkinys „Lietuvių satyros“. M. Davainis-Silvestraitis dažnai yra kaltinamas už antilenkiškas pažiūras, tačiau negalima šios asmenybės vertinti vienareikšmiškai. Jam labai rūpėjo išsaugoti lietuvių tautinį sąmoningumą, kurio esminė formavimosi sąlyga yra gimtoji kalba, tačiau jis neketino supriešinti abiejų tautų. Lietuvių literatūros istoriko Algio Kalėdos manymu, M. Davainio-Silvestraičio tikslas buvo buvusios LDK tautų kultūrinis ir visuomeninis susijungimas [2].

Remiantis jo biografija, šiuolaikiniais mokslininkų tyrimais, galima teigti, kad M. Davainis-Silvestraitis didžiąją dalį savo gyvenimo skyrė veiklai, susijusiai su lietuvių tautosaka. M. Davainis-Silvestraitis padarė neapsakomai didelį ir svarbų darbą, už kurį turėtų būti laikomas vienu žymiausių mūsų liaudies kūrybos rinkėjų. Kaip pabrėžia patys mokslininkai, dirbantys su M. Davainio-Silvestraičio surinkta medžiaga Lietuvių literatūros ir tautosakos institute, M. Davainis-Silves-

traitis yra tyrinėtojas, kurio darbuose yra labai daug retos ir įdomios medžiagos, naudingos šiuolaikinėms mokslinėms interpretacijoms [3].

Literatūra

- [1] Bartmiński, J. Etnolingwistyka słowiańska – próba bilansu, *Etnolingwistyka*, 2005, 16, 9–28.
- [2] Kalėda, A. *Integralumo strategijos (M. Davainio–Silvestraičio 'Litwa')*, *Vilniaus kultūrinis gyvenimas: 1900–1940*. Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 1998, 112–118.
- [3] Jakubynienė, A. M. *Davainio-Silvestraičio ir jo bendražygių rankraščiai LLTI Tautosakos archyve*, Konferencija „Spaudos draudimo epochos atspindžiai „Aušros“ vyturio – Mečislovo Davainio-Silvestraičio gyvenime ir veikloje“. Raseiniai, 2014 m. balandžio 23 d., pranešimas.

VYTIES APYGARDOS PARTIZANO BRONIAUS JUOSPAIČIO-DIREKTORIAUS GYVENIMO IR KOVOS KELIAS

G. Damaševičiūtė¹, V. Vaitkevičius²

¹*Vilniaus universitetas*

²*Klaipėdos universitetas*

2010 m. rugpjūtį dr. V. Vaitkevičiaus vadovaujama tyrėjų grupė susitiko su Vyties apygardos kovotoju Broniumi Juospaičiu (slapyvardžiu *Direktorius*) ir užrašė jo prisiminimus. Pokalbis vyko B. Juospaičio namuose Panevėžyje, vėliau persikėlė į Pašilių mišką (Panevėžio r.), partizanų stovyklos vietą. Šešių valandų trukmės garso ir vaizdo įrašai, perduoti į Lietuvos tautosakos rankraštyną, yra unikalūs partizaninio karo istorijos šaltinis, gyvo kovotojo gyvenimo ir kovos pasakojimas. Šių prisiminimų vertę didina ilgas, įdomus ir dramatiškas B. Juospaičio kovos kelias. B. Juospaičio prisiminimai buvo iššifruoti iš garso įrašų, jais remiantis piešiamas Laisvės kovų dalyvio portretas.



1 pav. Bronislovas Juospaitis-*Direktorius* ir Danielius Krikščionas-*Ripka*

B. Juospaitis gimė 1925 m. Panevėžio apskrities Ramygalos valsčiaus Rimaisių kaime. Religingoje Motiejaus ir Agnietės Juospaičių šeimoje išaugo keturi vaikai: Marcelė, Jonas, Bronius ir Petras. 1947 m. B. Juospaičio tėvai, brolis Petras ir sesuo Marcelė buvo ištremti. Vyresnysis brolis Jonas kartu su Broniumi į partizanų gretas įstojo 1944 m., priklausė Vyties apygardos J. Krištaponio savisaugos daliniui, vėliau tapo S. Eitmanavičiaus-*Rupūžėno* būrio partizanų. Nuo 1948 m. B. Juospaitis-*Direktorius* vadovavo Vėtros partizanų būriui, 1951 m. per kautynes jis buvo sunkiai sužeistas, be sąmonės paimtas į nelaisvę. Karo tribunolas B. Juospaitį nuteisė 25 m. lagerio ir 5 m. tremties. Sumažinus bausmę, po 15 metų jis sugrįžo į Tėvynę. 1998 m. gegužės 19 d. LR Prezidento dekretu B. Juospaitis buvo apdovanotas Vyties kryžiaus 3-iojo laipsnio ordinu.

B. Juospaitis pasakoja lėtai, pasakojimo eigą dažniausiai lemia užduoti klausimai arba jo prisiminimai. Jis nevengia detalizuoti įvykių, smulkiai pasakoja apie svarbius, reikšmingus ir malonius nutikimus, retai kada leidžiasi išmušamas iš *savo* pasakojimo struktūros. Kalbėdamas apie skaudžius dalykus B. Juospaitis ima šnabždėti, tarsi atskleisdamas paslaptį. Nevengia dalytis savo filosofinėmis įžvalgomis ar moralizuoti, kartais stengiasi ginti poziciją ar rasti pateisinimą. Neretai praeities įvykiai B. Juospaičio pasakojime susipina su šandienos refleksijomis, ne visada aišku, ar jis taip pat galvojo ir anuomet.

Jau nuo mažų dienų B. Juospaitis buvo auklėjamas „Nepriklausomybės dvasia“, ir pradinėje mokykloje, ir namuose buvo pasakojama apie 1918 m. kovas, apie „pavergtą Vilnių“, jo dėdė buvo Nepriklausomybės kovų savanoris, Vyčio kryžiaus kavaliereus.

Ankstyvaisiais partizanavimo metais B. Juospaitis – uolus vado padėjėjas, tačiau jam trūksta patirties: „*Pirmi metai to... visa... tos košės srėbimas... nebuvo tokio, kaip sakant, staigios orientacijos...*“ Pasakodamas apie vėlesnius partizanavimo metus, kuomet jis jau būrio vadas, save vadina atsargiu vadu, mini nuolat išstatomą sargybą, vengia bunkerių, imasi atsargumo priemonių, saugantis nuo išdavysčių, bei stengiasi išvengti atsitiktinių susidūrimų.

Santykiuose su civiliais B. Juospaitis atsiskleidžia kaip supratingas ir išmintingas kovotojas, kuris nėra linkęs ūmai teisti ar smerkti. B. Juospaitis prisimena, kaip ne kartą išsaugojo žmonius, kurie buvo užverbuoti, gyvybes. Jam svarbu, jog tie žmonės turi šeimas, vaikai gali likti našlaičiai.

Svarbu paminėti ir tai, kad tikro kovotojo savybių ir ryžto priešintis sovietinei sistemai B. Juospaitis neprarado nei tardymuose, nei Sibiro tremtyje, nei Lietuvoje, kuomet buvo svarstoma, ar jam bus leista likti Tėvynėje.

Šiandien B. Juospaitis į tardymus žvelgia kupinas pasibaisėjimo, pykčio ir beprasmybės. Kolaborantus kovotojas vertina tarytum atlaidžiai, suvokia, kaip

žmonėms buvo sunku. B. Juospaitis ragina neskubėti vienu pasmerkti, kitų išaukštinti, pabrėžia tuometinio gyvenimo sunkumus, karo padarinius.

Svarbi vieta B. Juospaičio prisiminimuose tenka karo vertinimams, jis daug apie tai kalba. Prisimena pirmąjį susidūrimą su mirtimi, priešu – žmogumi, į kurį privalai šauti, pabrėžia savisaugos, krašto gynybos svarbą.

„Matote... žinot... galbūt čia... kada svarstai... lyg rinkdamas, lyg išeities ieškodamas... vis tik neieškok lengvesnio kelio... kadangi tas lengvesnis kelias, daugiausia būna... jei ne nuo tavęs, tai nuo ko tai kito priklausantis.“

MUITININKAI PIRMOSIOS LIETUVOS RESPUBLIKOS LAIKAIS: SIENOS SERGĖTOJAI AR KONTRABANDININKŲ TALKININKAI? ŽAGARĖS ATVEJIS

K. Karošaitė¹, E. Vasiliauskas¹

¹ *Šiaulių universitetas*

XX a. Lietuvos muitinių istorijos pradžia galima laikyti 1918 m. vasario 16 d., kai buvo paskelbta Lietuvos nepriklausomybė. Besikurianti Lietuva negalėjo sėkmingai egzistuoti be valdymo institucijų, tarp jų ir muitinių, nes reikėjo kontroliuoti valstybės sieną, neleisti išvežti iš šalies maisto produktų, neįleisti į šalį asmenų, nusiteikusių priešiskai Lietuvos nepriklausomybės atžvilgiu.

Žagarė – miestelis, esantis Joniškio rajone. Miestelyje 1911 m. gyveno daugiau nei 10 tūkst. gyventojų, po dvejų metų – 11 814, o 1914 m. – 14 tūkst. Po 1923 m. surašymo nustatyta, kad gyventojų skaičius sumažėjo iki 4 730. Žagarėje 1919–1930 m. veikė tik pereinamasis punktas, vėliau ši institucija tapo savarankiška muitine. Jos veiklos pradžia buvo labai sunki.

Archyve tirti duomenys parodė, kad Žagarės perėjimo punktas savo veiklos pradžioje sulaukydavo santykinai nedaug kontrabandos. Manau, būtų galima išskirti kelias priežastis – darbuotojų neprofesionalumas, gyventojų nesuvokimas, kad sieną pereiti reikia tik tam skirtoje vietoje, trumpos perėjimo punkto darbo valandos. Kartu galima neatmesti ir dar vienos priežasties – perėjimo punkto darbuotojų bendradarbiavimo gabenant kontrabandą.

Perėjimo punktas dirbdavo tik šviesiu paros metu darbo dienomis, naktį pasieniečius pakeisdavo policija. Pastebėta, kad dar XX a. 4 dešimtmečio spaudoje pasirodydavo pranešimų, jog pasieniečiai darbo vietoje nakties metu negali ilgai miegoti, nes nuolat žmonės važiuoja per sieną, reikia patikrinti dokumentus. Kartais atsitikdavo taip, kad pati policija atsisakydavo budėti naktį, tad siena būdavo visiškai atvira. 1919–1924 m., sienos apsaugos veiklos pradžioje, patikrinimo metu sargybinio visiškai nerasdavo darbo vietoje.

XX a. 4 deš. buvo pripažinta, kad pasieniečiai kartais bendradarbiavo su kontrabandininkais. Iš archyve rastų duomenų galima daryti išvadą, kad Žagarės pereinamojo punkto (muitinės) darbuotojai dirbo aplaidžiai. Įtarimą kelia 1920 m., kada buvo pradėta tik 13 kontrabandos bylų, t. y. nelegaliai gabenamos

prekės nustatytos tik kartą per mėnesį. Didžiausias šuolis pagautos kontrabandos buvo 1924 m. Galima teigti, jog tam įtakos turėjo išleisti muitinės įstatymai, kuriuose buvo apibrėžiama muitininkų darbo specifika ir darbo pobūdis.

Pasitaikydavo atvejų, kad ir patys pasieniečių pareigūnai talkindavo kontrabandininkams. Antai 1927 m. iš darbo buvo atleistas sienos saugotojas Jonas Adomavičius, kuris bendrininkavo su žagariečiais. Protokole ir pasiaiškinimuose pasienietis prisipažįsta, kad savo gimines ir kaimynus praleisdavo nepatikrinęs dokumentų ar prekių.

Apibendrinant galima teigti, kad Žagarės pereinamojo punkto (muitinės) darbuotojai veiklos pradžioje patikrindavo ne visus sieną kertančius asmenis (tą liudija mažas sugautos kontrabandos kiekis bei pačių gyventojų prisipažinimai, kad dažnai nelegaliai kirsdavo sieną). Tirti šaltiniai patvirtina, kad pasienio darbuotojai nevengė manipuliuoti darbo padėtimi, įsiveldavo į įvairaus pobūdžio skandalus.

Šaltiniai

1. Nepublikuoti šaltiniai
2. Tarnautojai, F. 1155, ap. 1, b. 19, LCVA.
3. Įsakymų knyga, F. 1155, ap. 1, b. 32, LCVA.
4. Registracijos byla apie slaptą sienos perėjimą, F. 1155, ap. 1, b. 41, LCVA.
5. Susirašinėjimai, F. 1155, ap. 1, b. 94, LCVA.
6. Muitinės veikla, F. 1155, ap. 1, b. 95, LCVA.
7. Muitinės veikla, F. 1155, ap. 1, b. 124, LCVA.
8. Įsakymai, F. 1155, ap. 1, b. 132, LCVA.
9. Valstybės kontrolės patikrinimų knyga, F. 1155, ap. 1, b. 148, LCVA.
10. Kontrabanda, F. 1155, ap. 1, b. 159, LCVA.
11. Slapti protokolai, F. 1155, ap. 1, b. 163, LCVA.
12. Valstybės kontrolės tarnautojų knyga, F.1155, ap. 1, b. 178, LCVA.
13. Kontrabandos ir varžytinių knyga, F. 1155, ap. 1, b. 198, LCVA.
14. Muitinės veikla, F. 1155, ap. 1, b. 208, LCVA.
15. Kontrabandos ir varžytinių knyga, F. 1155, ap. 1, b. 224, LCVA.
16. Muitinės tarnautojai, F. 1155, ap. 1, b. 231, LCVA.
17. Muitinės veikla, F. 1155, ap. 1, b. 291, LCVA.
18. Muitinės veikla, F. 1155, ap. 1, b. 306, LCVA.

Statistiniai duomenys

Lietuvos gyventojai. Pirmojo visuotinio 1923 m. rugsėjo 17 d. surašymo duomenys, Kaunas, 1925.

Literatūra

1. Akmenytė, V. *Latvių, Lietuvos–Latvijos pasienio gyventojų tapatumo raida 1918–1940 m.*: daktaro disertacija. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas, 2008.
2. Butkus, Z. *Lietuvos ir Latvijos santykiai 1919–1929 metais*. Vilnius.
3. Jakubčionis, A. *Lietuvos muitinės*. Vilnius, 1999.

VIENINGO RUSIJOS ISTORIJOS VADOVĖLIO IDĖJA IR JOS REALIZAVIMAS 2013 METAIS

M. Viselga¹, A. Vyšniauskas¹

¹*Vilniaus universitetas*

Rusijos istorijos vadovėlio idėją 2013 m. vasario mėn. iškėlė šios šalies prezidentas Vladimiras Putinas. Projektas sutrumpintai buvo vadinamas „Istorinių-kultūrinių standartu“ (rus. *Историко-культурный стандарт*). Rusijos valdžia planuoja iš esmės pakeisti mokyklinio istorijos kurso koncepciją, pagal ją turės būti parengti nauji istorijos vadovėliai. „Standarto“ kūrimui vadovavo Rusijos istorinė draugija (rus. *Российское Историческое Общество*), kurios veiklą kuruoja Rusijos Dūmos pirmininkas S. Naryškinas. Darbo grupės mokslinis vadovas – akademikas A. Čiubarjanas.

„Standarto“ projektas pradėtas ruošti dar 2012 m., atkūrus minėtą istorikų draugiją (ji buvo įkurta 1866 m.). 2013 m. V. Putinui išleidus įsakymą, prasidėjo oficialus idėjos realizavimas. Nuo vasario mėn. iki birželio pab. vyko „Standarto“ kūrimas. Liepos 1 d. projektą paskelbė internete plačiam svarstymui, o laiką iki rugsėjo pab. paskyrė istorinių faktų ir problemų interpretavimo koregavimui. Nuo spalio 1 d. iki lapkričio 1 d. vyko galutinis „Standarto“ parengimas, kurio projektą atidavė valstybės vadovui patvirtinti. Visuomenėje tai tebekelia aštrias diskusijas.

Tyrimas atskleidė nemažai kontroversijų, kurios parodė besikeičiantį Rusijos aukščiausios valdžios požiūrį į praeities įvykius. Vienu iš tokių tapo 1917 m. revoliuciniai pasikeitimai ir po jų įsitvirtinęs bolševikų valdymas. Taip pat diktatūros formavimas ir represijų banga, vykusios XX a. 4-ajame dešimtmetyje. Rusijos istorikai mėgina formuoti vieningą požiūrį į carinio valdymo panaikinimą. 1917 metais įvykusias dvi revoliucijas ketinama sujungti į vieną. Rusijos istorijos instituto vienas iš vadovų S. Žuravliovas siūlo iki tol egzistavusius Vasario revoliucijos ir Spalio revoliucijos apibrėžimus pakeisti į vieną Didžiosios rusų revoliucijos terminą [1]. Ši intencija turi pakankamai svarbią priežastį. Vieningo istorijos vadovėlio koncepcijos kūrėjai neslepia, kad pakeisdami 1917 m. Rusijos istorijos įvykių traktavimą, mėgina juos priartinti prie Didžiosios prancūzų revoliucijos. Abiejose valstybėse dėl šių įvykių vyko žymūs politiniai ir visuomeniniai pasikeitimai.

Rusijoje matoma tendencija sušvelninti ir pateisinti komunistų partijos ir aukščiausių valstybės asmenų vaidmenį istorijos procese. Pirmiausia tai siejama su stalininėmis represijomis, kurios priskiriamos proletariato diktatūros vykdymui [2]. Bandoma reabilituoti J. Stalino vaidmenį praeityje. Šis diktatorius laikomas valstybės modernizatoriumi, kuris įgyvendino planus represinėmis priemonėmis [3]. Atskiri autoriai vykusiose diskusijose J. Staliną lygino su Romos imperatoriais, Čingischanu ir Petru I, kuris, kaip teigiama, „prikėlęs Rusiją iš duobės“.

Nevienareikšmiško požiūrio laikomasi ir kitų SSRS vadovų atžvilgiu. Mat „Standarto“ kūrėjai siekia N. Chruščiova, L. Brežnevą vertinti jų valdymo metu atliktų reformų kontekste. Krištiškai žiūrima į M. Gorbačiova [4]. B. Jelcinas „Standarto“ projekte parodomas kaip laimėtojas, tačiau jo valdymas vedęs į gilią krizę ir net grėsęs valstybės vientisumui. Nutarta įtraukti į būsimus vadovėlius V. Putino valdymą, kuris vadinamas „politine ir ekonomine stabilizacija“.

Vieningo vadovėlio idėja turi pakankamai daug sąmoningai nutylimų ir politiškaip neparankių temų. Viena iš jų yra opozicijos vaidmuo valstybės istorijoje. Terminui skiriamas nepakankamas dėmesys. Jis minimas tik epizodiškai, aptariant Aleksandro I valdymą, XIX a. antrosios pusės didžiąsias reformas, 1920 m. bolševikų partijos vidaus kovas ir SSRS gyvavimo saulėlydį [5]. Ši tematika išryškina kitą artimą problemą – požiūrį į revoliucionierius. Pastarųjų veikla „Standarto“ projekto svarstymuose kartais vertinta kaip valstybės griovimas.

Švietimo srityje keliamas uždavinys jaunajai kartai įdiegti pasididžiavimo savo šalimi jausmą, atsakingą pažiūrą į visą jos daugiau kaip tūkstantį metų apimančią istoriją, dabartį ir ateitį. Būsimųjų piliečių sąmonę siekiama formuoti daugiatautiškumo (rus. *многонациональность*) ir daugiareligiškumo (rus. *поликонфессиональность*) pagrindu. Nors Rusijos praeitis išlieka centre, tačiau intensyvus „tėvyninės istorijos“ termino vartojimas (rus. *отечественная история*) rodo orientaciją vieningo istorijos vadovėlio koncepcija aprėpti ne vien tik rusišką žemių istoriją. Pavyzdžiui, rusų istorikai mėgina įtvirtinti daugiatautės LDK su slaviška valstybės struktūra koncepciją.

Rusijos prezidentas V. Putinas aiškiai pasisako už jungtinį istorijos naratyvą, pabrėždamas valstybės ir valstybingumo tęstinumą per visus šalies raidos etapus. Tuo jis skiriasi nuo V. Lenino, priešpastačiusio sovietinę santvarką carinei Rusijai, taip pat B. Jelcino, priešpastačiusio demokratinę Rusiją komunistų valdomai Sovietų Sąjungai. Istorijos politikos prasme dabartinėje Kremliaus pozicijoje galima įžiūrėti tam tikrų panašumų su bolševikinio Kremliaus linija nuo XX a. 4-ojo dešimtmečio, kai J. Stalinas atgaivino istoriją mokyklose bei orientavosi į naujų jungčių tarp bolševikinės Sovietų Sąjungos ir ankstesnės jos teritorinės praeities sukūrimą.

Vieningo istorijos vadovėlio idėja yra politinis aukščiausios Rusijos valdžios užsakymas. „Standarto“ kūrimo grupės narys prof. S. Karpovas teigia, kad nereikia bijoti istoriją mokyklose dėstyti taip, kad ji atitiktų Rusijos geopolitinius interesus [6]. Pagal naująjį „Standartą“ parengti istorijos vadovėlius Rusijai prireiks dar apie poros metų, tačiau mokytojai tam ruošiami jau dabar, forsuojamos ir kitos priemonės.

Literatūra

- [1] Авторы новой концепции учебника истории объединили Октябрьскую и Февральскую революции в Великую российскую. *Newsru.com* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2013-10-31]. Prieiga per internetą: <<http://www.newsru.com/russia/31oct2013/uchebnik.html>>.
- [2] Единый учебник истории расскажет «научную правду» о чеченских войнах. *Lenta.ru* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2013-09-06]. Prieiga per internetą: <<http://lenta.ru/news/2013/09/06/truth/>>.
- [3] Смирнов, Л. Директор Института российской истории РАН: в оценке роли Сталина или взятия Казани нужен трезвый анализ. *ITAR-TASS.com* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2013-06-25]. Prieiga per internetą: <<http://www.itar-tass.com/c1/784843.html>>.
- [4] Бочарова, С. Эксперты переписывают историю России. *Vedomosti.ru* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2013-06-11]. Prieiga per internetą: <http://www.vedomosti.ru/politics/news/12987691/istoriya_po_naryshkinu>.
- [5] В концепции учебника истории обошлись без Ходорковского. *BBC Русская служба* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2013-09-23]. Prieiga per internetą: <http://www.bbc.co.uk/russian/russia/2013/10/131030_history_textbook_concept_ready.shtml>.
- [6] Морозов, К. Введение исторического единomyслия: что это такое и как с этим бороться? *ПОЛИТ.РУ* [interaktyvus], 2013-09-30. Prieiga per internetą: <<http://polit.ru/article/2013/09/30/history/>>.

ADMINISTRACINIO STILIAUS TEKSTŲ SINTAKSĖS YPATUMAI: ES DOKUMENTŲ ANGLŲ IR LIETUVIŲ KALBA ANALIZĖ

M. Žarnauskaitė¹, R. Kasperavičienė¹

¹ *Kauno technologijos universitetas*

Institucinių dokumentų sintaksė yra itin problemiška. Visų pirma dokumentai pasižymi ilgais sakiniais. Ši sintaksės ypatybė, pasak Bhatia (1993), paskatina teksto supratimą ir įsisavinimą. Dėl šios priežasties Europos Komisija nustatė naujus reikalavimus dokumentų sakinių ilgiui, kur vidutinis sakinio ilgis turėtų neviršyti 20 žodžių (EK, 2014). Taip pat sakinius dar labiau komplikuoja sintaksiniai intarpai (pažymimieji intarpai). Pasak Mackinlay, šis fenomenas atskiria du semantiškai bei gramatiškai susijusius elementus (Mackinlay, 2004). Tokiu būdu yra apsunkinamas dokumentų vertimas bei supratimas. Be to, tekstuose apstu nominalizacijų ir neveikiamosios rūšies dalyvių vartojimo atvejų, kurie paverčia tekstą pernelyg abstrakčiu ir sunkiu suprasti be specialaus išsilavinimo (Williams, 2004). Tuomet dokumentų vertimas tampa ypač sudėtingas ir apribojantis. Vertėjas privalo dokumento vertimą atlikti taip, kad šio versija kita kalba būtų vienodai autentiška ir ekvivalenti dokumento tekstui originalo kalba. Dokumentuose gali pasitaikyti klaidų, kurios vertėjams kelia ypač daug sunkumų. Taip yra todėl, nes, iš vienos pusės, vertėjai turi išlaikyti dokumento vertimą kiek įmanoma artimesnį originalui, iš kitos pusės, klaidos yra nepriimtinos.

Be to, ES ir EK pateikė naujus reikalavimus vertėjams bei tekstų autoriams (EK, 2014), tačiau iki šiol buvo neaišku, ar šių reikalavimų yra laikomasi. Šis tyrimas buvo atliktas norint išsiaiškinti, ar minėtų reikalavimų yra laikomasi, ir nustatyti jų nesilaikymo poveikį dokumentams. Pagrindinis šio tyrimo tikslas buvo nustatyti ES dokumentų anglų bei lietuvių kalba dominuojančių sintaksinių bei morfosintaksinių konstrukcijų vartojimo tendencijas, išskirti dabartines dokumentų rašymo ir vertimo tendencijas. Pagrindiniai tyrimo uždaviniai buvo išanalizuoti anksčiau minėtas problemas teorinėje plotmėje, ištirti vidutinį sakinio ilgį bei sintaksinių intarpų pasiskirstymą dokumentuose, ištirti morfosintaksinių konstrukcijų (nominalizacijų ir neveikiamosios rūšies dalyvių) vertimo tendencijas iš anglų į lietuvių kalbą.

Dokumentai tyrimui atrinkti iš *EUR-Lex* duomenų bazės. Svetainėje *EUR-Lex* 24 oficialiosiomis ES kalbomis suteikiama nemokama prieiga prie: ES oficialiojo leidinio, ES teisės (ES sutarčių, direktyvų, reglamentų, sprendimų, konsoliduotų teisės aktų ir t. t.), parengiamųjų aktų (teisės aktų pasiūlymų, ataskaitų, žaliųjų ir baltųjų knygų ir t. t.), ES teismų praktikos (sprendimų, nutarčių ir t. t.), tarptautinių susitarimų ir kitų viešų dokumentų. Duomenų bazė atnaujinama kasdien, joje – daugiau kaip 3 mln. elementų. Atliekant šį tyrimą, buvo atsižvelgta į dokumentų tipus. Nagrinėti reglamentai, direktyvos, ES teisiniai sprendimai, komunikatai bei tarnybiniai ES dokumentai. Nagrinėti dokumentai atspindi naujausias dokumentų rašymo bei vertimo tendencijas.

Tyrimo rezultatai parodė naujausias dokumentų rašymo bei vertimo tendencijas. Išsiaiškinta, jog vidutiniam sakinio ilgiui didelės įtakos turi dokumento tipas. Kalbant apie sakinių ilgį, dažniausiai EK nustatytų standartų nėra laikomasi. Išsiaiškinta, jog sintaksiniai intarpai koreliuoja su vidutiniu sakinių ilgiu ir jų kiekis dokumente priklauso nuo dokumento tipo. Taip pat pastebėta, kad nuo dokumento kalbos (anglų arba lietuvių) sintaksinių intarpų kiekis tekste nepriklauso. Be to, pastebėta, jog nominalizacijos dažniau yra verčiamos jas transformuojant, o ne tiesiogiai. Tačiau neveikiamosios rūšies dalyvių vertimas išlieka problemiškas, nes daugiau nei pusė šių konstrukcijų yra verčiamos tiesiogiai ir išlaikant tą pačią konstrukciją, kuri apsunkina teksto supratimą.

Literatūra

- [1] Bhatia, V. K. *Analyzing Genre: Language Use in Professional Settings*. Niujorkas: Routledge, 1993. 264 p.
- [2] Europos Komisija. 2014. *How to Write Clearly* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2014-05-22] Prieiga internete: http://ec.europa.eu/translation/writing/clear_writing/how_to_write_clearly_en.pdf.
- [3] Mackinlay, J. 2004. *Syntactic Discontinuity in the Language of UK and EU Legislation* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2014-05-12] Prieiga internete: http://www.esp-world.info/Articles_7/Syntactic%20DiscontLegal.htm.
- [4] Williams, Ch. Legal English and Plain Language: an introduction. *ESP Across Cultures*, 2004, 1, 111–124.

SOCIALINIAI MOKSLAI

AKORDEONO DIDAKTIKOS YPATUMŲ PLĖTRA PSICHOFIZINĖS VIENOVĖS PRINCIPU

V. Baronienė¹, V. Matonis¹

¹Lietuvos edukologijos universitetas

Grojant akordeonu dažnai susiduriama su psichologiniais bei fiziologiniais sunkumais, kurie trukdo kokybiškai atlikti muzikos kūrinius. Siekiant šiuos sunkumus įveikti, daugelyje šalių naudojama vadinamoji Aleksanderio technika. Ji pasitelkiama ne tik rengiant muzikos atlikėjus, bet ir kitų sričių menininkus. Šios technikos išradėjas F. M. Aleksanderis sukūrė specialią metodiką, kuri gali pagerinti psichologinę ir fiziologinę muzikos atlikėjo būseną atliekant tam tikrus pratimus. Daugelio pasaulio šalių aukštosiose mokyklose yra net rengiami F. M. Aleksanderio technikos kursai, tuo tarpu Lietuvoje ši metodika žinoma mažiau, o akordeono didaktikos aspektu ji tiriama pirmą kartą. Šiose tezėse pateikiami trys tyrimo aspektai: išnagrinėtos literatūros įžvalgos, akordeono mokytojų anketinės apklausos kai kurie duomenys ir veiklos tyrimo metodu nustatyti akordeono mokinių mokymosi rezultatai.

1. F. M. Aleksanderis nurodo, kad per didelę įtampa, nuovargis, apsunkintas kvėpavimas, nemalonūs būsenos pojūčiai gali sukelti skausmą ir traumas [2]. Pagrindinis Aleksanderio technikos principas yra taisyklinga galvos padėtis (laikysena), kuri, savo ruožtu, veikia stuburo padėtį, visą žmogaus laikyseną, eiseną ir net savijautą. Be to, ši technika yra ir efektyvi streso valdymo metodika. Tarp tų, kuriems Aleksanderio technika duoda daugiausia naudos, yra visų pirma žmonės, gyvenantys ar dirbantys stresinėmis sąlygomis ar kenčiantys nuo atsinaujinančių traumų. Itin naudinga ši technika ir tiems, kurie skundžiasi pasikartojančiomis stuburo traumomis, nuolat patiria psichologinį bei fiziologinį stresą (įvairius įsitempimus, greitą nuovargį ir pan.).

Aleksanderio techniką pritaikęs akordeono atlikėjams C. Jacomucci nurodo kai kurias ganėtinai paprastas priemones, gerinančias atlikėjų savijautą: reikia pritaikyti kėdės aukštį, pasirinkti tinkamą instrumento padėtį, diržų tvirtinimą ir pan. [3].

2. Atsižvelgdami į C. Jacomucci pasiūlytos akordeono mokymo metodikos svarbą, pabandėme nustatyti Lietuvos akordeono pedagogų nuostatas šios technikos atžvilgiu. Buvo apklausta 50 akordeono mokytojų, iš jų 17 vyrų ir 33 moterys.

Anketinės apklausos rezultatai parodė, kad dauguma Lietuvoje dirbančių akordeono mokytojų apie Aleksanderio techniką iš viso yra mažai girdėję. Taip pat paaiškėjo, kad esamoje situacijoje per mažai kreipiama dėmesio į netaisyklinę kūno laikyseną grojimo metu, dėl tam tikrų priežasčių dažnai nepritaikomas kėdės aukštis, akordeono diržų tvirtinimas bei tinkamas instrumento svoris mokinio kūnui (žr. 1 lentelę).

3. Vaikų muzikos mokykloje dirbant su trimis vaikais, kuriems grojant matėsi psichofizinio pobūdžio trūkumai (scenos baimė, per didelė įtampa grojimo metu), buvo siekta išsiaiškinti, kiek Aleksanderio technikos pratimai gali išvauduoti nuo neigiamų įpročių. Pasak Aleksanderio, norint kokybiškai atlikti muzikos kūrinį viešo grojimo metu ypač svarbus yra mokinio **vidinis pasiruošimas** [1, p. 99]. Tyrimo metu buvo atliekami **prisitaikymo** ir **pasiruošimo** netikėtoms situacijoms, iškylančioms grojimo metu, pratimai. Po beveik trijų mėnesių sistemingo darbo buvo galima pastebėti kai kuriuos poslinkius. Antai mokiniai vis geriau ėmė kontroliuoti savo emocijas grojimo metu, kūrinį atlikimas tapo kokybiškesnis bei laisvesnis. Taip pat sumažėjo įvairūs įsiveržimai, kurie darė neigiamą psichologinę įtaką mokinių vidiniam pasiruošimui.

Taigi, taikant gana paprastus Aleksanderio technikos pratimus bei naudojantis C. Jacomucci akordeono didaktikos metodika galima gerokai sumažinti įvairius tempimus, atsirandančius grojimo metu. Taip pat šie pratimai padeda mokiniams kontroliuoti savo emocijas, kylančias viešo pasirodymo metu.

1 lentelė. Respondentų požiūris į esamus ir pageidautinus mokymo groti akordeonu ypatumus

		Vyrų nuomonės vidurkis	Moterų nuomonės vidurkis
1. Laikysenos vaidmuo grojant akordeonu	Esami atvejai	2	3
	Pageidautini	4	5
2. Pritaikytas kėdės aukštis	Esami atvejai	3	2
	Pageidautini	3	4
3. Akordeono diržų tvirtinimas	Esami atvejai	3	3
	Pageidautini	5	5
4. Pritaikytas instrumento svoris	Esami atvejai	3	4
	Pageidautini	4	4

Balų paaiškinimai

- 1 – situacija labai prasta
- 2 – situacija patenkinama
- 3 – situacija vidutiniška
- 4 – situacija gera
- 5 – situacija labai gera

Literatūra

- [1] Alcantara, P. D. *A musician's Guide to the Alexander Technique. Indirect Procedures*. London: Oxford University Press, 2013. 217–225 p.
- [2] Alexander, F. M. Reprint. *The Use of Self*. E.P. Dutton and Co., Inc., New York, 1932. 78–95 p.
- [3] Jacomucci, C.; Delaney, K. *Mastering Accordion Technique*. Self Publishing, Italy- Roma, 2013. 18–27 p.

ĮRODYMAIS GRĮSTOS ŠVIETIMO POLITIKOS FORMAVIMAS: BIRŽŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS ATVEJIS

D. Budriūnaitė¹, J. Urbanovič¹

¹ *Mykolo Romerio universitetas*

Per pastaruosius keletą metų švietimo srityje išaugęs susidomėjimas įrodymais kaip „tvirtu pagrindu“, formuojant politinius sprendimus, skatina diskusijas, ar iš tiesų įmanoma teorines koncepcijas įgyvendinti praktinėje veikloje [5]? Vis didėjantis susirūpinimas mokinių rezultatais, aiškiai ir garsiai reiškiamas nepasitenkinimas švietimo sistemomis skatina politinių sprendimų priėmimo pokyčius. Siekis politinius sprendimus formuoti remiantis ne intuicija ar tikėjimu, o pagrįsti įrodymais, atsispindi ir Valstybinės švietimo 2013–2022 m. strategijos antrajame tikslė – „įdiegti duomenų analize ir įšvertinimu grįstą švietimo kokybės kultūrą, užtikrinančią savivaldos, socialinės partnerystės ir vadovų lyderystės darną“ [3].

Kadangi terminas *įrodymais grįsta politika (evidence – based policy)* gali būti suvokiamas *plačiaj*a, kaip žinios ir duomenys, gaunami taikomųjų tyrimų metu, vykdant stebėseną bei vertinimą, ir *siauraj*a, duomenų rinkimo ir sisteminimo, prasmėmis, svarbu nustatyti, kaip ir kokiais duomenimis remiantis yra formuojama švietimo politika Lietuvoje ir ar yra įmanoma sprendimų priėmėjų ir ekspertų bei mokslininkų sąveika ne tik nacionaliniu, bet ir savivaldos lygmeniu [1, 4].

Tyrimo tikslas – išanalizuoti Biržų rajono savivaldybės patirtį formuojant švietimo politikos sprendimus, pagrįstus įrodymais.

Uždaviniai:

1. Išnagrinėti įrodymais grįstos politikos sampratą bei teorinius modelius.
2. Atlikti empirinį tyrimą Biržų rajono savivaldybėje.
3. Remiantis empirinio tyrimo duomenimis, nustatyti dominuojančius įrodymais grįstos politikos modelius.
4. Remiantis atlikto tyrimo duomenimis, apibrėžti įrodymais grįstos politikos sąvoką.

Metodai: palyginamoji ir sisteminė mokslinės literatūros analizė, interviu, dokumentų analizė, antrinių šaltinių analizė.

Empirinio tyrimo rezultatai. Atlikus tyrimą Biržų rajono savivaldybėje, siekiant išanalizuoti tiriamosios institucijos patirtį formuojant įrodymais grįstus švietimo politikos sprendimus, nustatyta:

- Pagrindinės **įrodymų rūšys** yra statistiniai duomenys, ne statistinės išraiškos duomenys (interesų grupių nuomonės, poreikiai), rečiau – kiekybinių ir kokybinių duomenų analizė. Moksliniais užsakomaisiais tyrimais nėra remiamasi.
- Pagrindiniai **įrodymų šaltiniai** yra Švietimo informacinė sistema, Atvira informavimo, konsultavimo, orientavimo sistema, Nacionalinė mokyklų vertinimo agentūra, Nacionalinis egzaminų centras. Empirinio tyrimo rezultatai atskleidė, jog įrodymai gaunami ir iš interesų grupių.
- Pagrindiniai **subjektai**, atsakingi už duomenų rinkimą ir analizę (įrodymus plačiąja prasme), – Biržų rajono savivaldybės Švietimo skyriaus specialistai, švietimo įstaigos, kurių steigėja – savivaldybė ir savivaldybės politikai.
- Pagrindinės **veiklos ir sprendimai**, kuriuos formuojant dažniausiai remiamasi įrodymais, – Strateginių planų rengimas, mokyklų tinklo planavimas, klasių komplektavimas, mokinio krepšelio lėšų skirstymas.
- Pagrindinės **suinteresuotosios grupės**, darančios įtaką vietos švietimo politikos formavimui, – *savivaldybės politikai* ir *mokyklų bendruomenės nariai*: dažniausiai – mokyklų vadovai, mokytojai, rečiau – mokinių tėvai ir labai retai – mokiniai.
- **Probleminės sritys**, diegiant įrodymais grįstos politikos principus, – lėšų stygius, duomenų analizės sklaidos problemos, mokslinio pagrindimo trūkumai, specialistų analitinių gebėjimų trūkumai, duomenų nepatikimumas.
- **Stipriosios sritys** – lengvai prieinamos ir patogios vartojimui duomenų bazės, dalyvavimas projekto „Lyderių laikas 2“ veiklose, Biržų rajone veikiančios Pagalbos mokiniui, mokytojui, mokyklai centras.

Rezultatai. Remiantis penkių teorinių įrodymais grįstos politikos modelių – žiniomis grįsto (*Knowledge – driven model*), problemų sprendimo (*Problem – solving model*), interaktyviuoju (*Interactive model*), politiniu-taktiniu (*Political – tactical model*) ir apšvietimo – bruožais, nustatyta, jog formuojant švietimo politikos sprendimus Biržų rajono savivaldybėje dominuoja *problemų sprendimo* ir formaliai *politinis-taktinis* modeliai [2]. Atlikta analizė atskleidė, kad formuojant politinius sprendimus, įrodymais (plačiąja prasme) yra remiamasi tuomet, kai yra sprendžiamos iškilusios problemos arba svarbiausi politiniai klausimai (*problemų sprendimo modelis*). Taip pat Biržų rajono savivaldybėje pastebima ir *politinio-taktinio* modelio bruožų: svarbiausiems švietimo politikos klausimams

dažniausiai yra parengiamos formalios susiklosčiusios situacijos SSGG analizės bei rekomendacijos: taip siekiama išsamiau informuoti sprendimų priėmėjus.

Apibendrinus atlikto tyrimo duomenis, Lietuvos švietimo politikos kontekste vartojamą įrodymais grįstos politikos sąvoką galima apibrėžti taip: **įrodymais grįsta politika** – tai politika, kuri formuojama remiantis faktine informacija (kiekybiniais bei kokybiniais duomenimis), moksliniais ir ekspertiniais tyrimais bei jų analize ir kurios formavime vyksta tyrėjų ir sprendimų priėmėjų sąveika.

Literatūra

- [1] Haddaway, N.; Pullin, S. A. Evidence - based conservation and evidence – informed policy: a response to Adams & Sandbrook, *Cambridge Journals*, 2013, 47(3): 336–338.
- [2] Young, K.; Ashby, D.; Boaz, A.; Grayson L. Social Science and the Evidence – based Policy Movement, *Social Policy and Society*, 2002, 3: 215–224.
- [3] Lietuvos Respublikos Seimo 2013 m. gruodžio 2 d. nutarimas Nr. XII-745 „Dėl Valstybinės švietimo 2013–2022 metų strategijos patvirtinimo“. *Valstybės žinios*, 2013, Nr. 140-7095.
- [4] Nutley, S.; Davies, H.; Walter, I.; Wilkinson, J. Developing projects to assess research impact, *Report of RURU Seminar 4, 25–26 November, 2004*.
- [5] Parsons, W. From Muddling Through to Muddling Up – Evidence Based policy Making and the Modernisation of British Government, *Public Policy and Administration Autumn*, 2002, 17: 43–60.

E. SVEIKATOS PASLAUGŲ NAUDOTOJO PORTRETAS LIETUVOJE

E. Caronkutė¹, B. Mikulskienė¹

¹Mykolo Romerio universitetas

Įvadas. E. sveikata – sveikatos apsaugos, medicinos informatikos ir administracinės veiklos visuma, užtikrinama diegiant informacines ir ryšių technologijas, organizacines veiklos naujoves ir naujus įgūdžius ir skirta sveikatinimo (asmens, visuomenės, farmacijos) paslaugoms tobulinti operatyviai pateikiant išsamią veiklai reikalingą informaciją. Šiuo metu Lietuvoje yra įgyvendinama „Lietuvos e. sveikatos 2007–2015 metų plėtros strategija“ (toliau – Strategija), nuo 2014 m. pradžios prasidėjo paskutinis Strategijos įgyvendinimo etapas [1, 2]. Nors e. sveikatos plėtra Lietuvoje įgyvendinama jau ilgiau nei šešeri metai, tačiau gyventojai apie šias paslaugas ir priemones žino nepakankamai, o naudojimasis šiomis paslaugomis yra dar per mažas. Norint tobulinti e. sveikatos sistemą ir padidinti gyventojų naudojimąsi e. sveikatos paslaugomis, reikia turėti žinių, kokį (kokius) e. sveikatos paslaugų naudotojo (socialinį-demografinį) portretą (-us) tenkina dabartinė e. sveikatos sistema, t. y. kokie gyventojai, atsižvelgiant į jų socialinius-demografinius rodiklius, naudojami arba labiau linkę naudotis e. sveikatos paslaugomis. Naudotojo portretas atskleidžia būdingas tam tikros tikslinės naudotojų grupės savybes ir leidžia prognozuoti kitų naudotojų elgesį. Naudotojo portretas yra viena iš e. paslaugos tinkamumo gerinimui skirtų priemonių [3].

Tikslas. Nustačius e. sveikatos paslaugų naudotojo portretą (-us), išsiaiškinti, kokį e. sveikatos paslaugų naudotojo portretą tenkina dabartinė e. sveikatos sistema Lietuvoje.

Duomenys ir metodai. Tyrimui reikalingus empirinius duomenis suteikė projekto „E. sveikatos plėtros integruotos transformacijos: suinteresuotųjų pusių tinklo perspektyva“ VP1-3.1-ŠMM-07-K-02-029/2013 rėmuose atliktas kiekybinis gyventojų apklausos tyrimas. Tyrimui atlikti buvo naudojamas antrinės statistinių duomenų analizės metodas bei dokumentų analizės metodas. Statistinė duomenų analizė buvo atlikta naudojant statistinių duomenų apdorojimo paketą „SPSS“ (17 versija), taip pat „WinPepi“ bei „Microsoft Excel 2003“ programas. Statistinei duomenų analizei buvo taikytas Chi kvadrato (χ^2) testas, tikslusis Fiše-

rio (Fisher's) testas bei Kruskal-Wallis testas. Duomenų skirtumas laikytas statistiškai reikšmingu, kai $p \leq 0,05$.

Rezultatai. Siekiant kuo tiksliau nustatyti e. sveikatos paslaugų naudotojo portretą, analizuojant duomenis buvo pasirinktos trys Lietuvos gyventojams geriausiai žinomos paslaugos: pacientų registracija pas gydytoją internetu ($N = 660$), gydantis gydytojas pildo nedarbingumo lapelį e. būdu ($N = 428$) bei pacientas gauna priminimą apie vizitą pas gydytoją SMS žinute ar e. paštu ($N = 353$). Šiomis paslaugomis naudojami atitinkamai 45,0 proc. ($N = 294$), 44,6 proc. ($N = 191$) bei 47,4 proc. ($N = 167$) apie e. sveikatos paslaugas žinančių gyventojų. E. sveikatos regioninė skverbtis kol kas siekia tik didmiesčius. Apie e. sveikatos paslaugas tiek daugiau žino (nuo 55,4 iki 59,9 proc.), tiek daugiau naudojasi (nuo 61,3 iki 67,3 proc.) didmiesčių gyventojai. Apie e. sveikatos paslaugas geriau žino moterys (nuo 57,9 iki 60,8 proc.) nei vyrai (nuo 39,2 iki 42,1 proc.), tačiau naudojimasis e. sveikatos paslaugomis nepriklauso nuo lyties. Žinojimas ($p \leq 0,001$) apie e. sveikatos paslaugas ir naudojimasis ($p \leq 0,001$) jomis priklauso nuo amžiaus, apie tokias paslaugas daugiau žino ir jomis naudojasi jaunesnio amžiaus gyventojai. Respondentai iki 29 metų sudarė ketvirtadalį apie paslaugas žinančių gyventojų bei trečdalį paslaugomis besinaudojančių gyventojų. Kuo aukštesnis išsilavinimas, tuo daugiau gyventojų žino apie e. sveikatos paslaugas ir jomis naudojasi. Apie paslaugas žino nuo 49,5 iki 79,1 proc. aukštąjį išsilavinimą turinčių gyventojų, paslaugomis naudojasi nuo 51,6 iki 57,5 proc. tokių gyventojų. Skirtingo užimtumo gyventojai apie e. sveikatos paslaugas žino ir jomis naudojasi nevienodai, pensinio amžiaus ar neįgalūs gyventojai apie šias paslaugas žino (nuo 23,5 iki 51,6 proc.) ir jomis naudojasi (nuo 16,9 iki 29,1 proc.) mažiausiai. Didesnė šeimose gyvenantys respondentai apie e. sveikatos paslaugas žino geriau nei gyvenantys mažesnėse, tačiau naudojimasis paslaugomis nepriklauso nuo šeimos dydžio. Didesnes pajamas gaunantys gyventojai apie paslaugas žino geriau nei gaunantys mažesnes, tačiau naudojimasis paslaugomis nepriklauso nuo pajamų dydžio. Gyventojai, dažnai besilankantys asmens sveikatos priežiūros įstaigose, apie e. sveikatos paslaugas žino geriau bei daugiau jomis naudojasi nei retai besilankantys. Apie paslaugas geriau žino ir daugiau jomis naudojasi tie gyventojai, kurie dažniau lankosi valstybinėse asmens sveikatos priežiūros įstaigose.

Išvados. Socialinių-demografinių netolygumų stebėseną leidžia nustatyti e. sveikatos sistemos vystymosi spragas, kurias siūloma tobulinti pirmu prioritetu. Socialiniai-demografiniai netolygumai pateikiami per dažniausio naudotojo portretą.

Literatūra

- [1] Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2007 m. spalio 9 d. įsakymas Nr. V-811 „Dėl Lietuvos e. sveikatos 2007–2015 metų plėtros strategijos patvirtinimo“, 12–14, *Žin.*, 2007, Nr. 108-4430.
- [2] Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2010 m. vasario 19 d. įsakymas Nr. V-136 „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2007 m. spalio 9 d. įsakymo Nr. V-811 „Dėl Lietuvos e. sveikatos 2007–2015 metų plėtros strategijos patvirtinimo“ pakeitimo“, *Žin.*, 2010, Nr. 21-1015.
- [3] Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie Susisiekimo ministerijos. *E. paslaugų tinkamumo naudotojams metodika*. Viešųjų ir administracinių elektroninių paslaugų tinkamumo naudotojams metodinių dokumentų parengimo ir pristatymo paslaugos. Vilnius, 2013. 43 p.

INFORMATIKOS KONCEPTŲ ATVAIZDAVIMAS INTERAKTYVIOMIS PARAMETRIZUOTOMIS UŽDUOTIMIS

S. Feiferytė¹, V. Dagienė¹

¹*Vilniaus universitetas*

Šiandien vis daugiau dėmesio skiriama tiksliesiems mokslams, informatika ima užimti svarią vietą šiuolaikinėje visuomenėje, svarstoma įtraukti informatiką į pagrindinių mokomųjų dalykų paketą mokykloje. Užsienio šalių ekspertai vis labiau pabrėžia, kad pernelyg daug dėmesio skiriama informacinėms ir komunikacinėms technologijoms (IKT) ir per mažai informatikai – tai, kas yra už technologijų, kas sudaro technologinių sprendimų pagrindą, teorinius principus.

Informatika yra mokslas, apimantis informacines technologijas ir parodantis, kas slypi po jomis. Tai mokslas, skirtas suprasti šiandieninio skaitmeninio pasaulio fundamentalius principus ir funkcijas bei suteikiantis konstruktyvaus problemų sprendimo pagrindų [1]. Norint mokykloje išlaikyti pusiausvyrą tarp informatikos ir informacinių technologijų, reikėtų tai tinkamai derinti ir mokyti abiejų. Naudojantis kompiuteriu bei įvairiomis technologijomis geriausia pasitelkus praktinius darbus, šitaip greičiau ir efektyviau mokiniai įgytų kompiuterio raštinumo pagrindų. Gana greitai ar net lygiagrečiai reikėtų supažindinti mokinius su fundamentaliais informatikos konceptais, kurie padėtų suprasti supantį skaitmeninį pasaulį. Šiandien vaikai pradeda naudotis kompiuteriais dar prieš mokyklą. Norint vaikus sudominti informatika, būtina nuspręsti, su kuriomis technologijomis juos reikia supažindinti, kad vaikai būtų ne tik augantys technologijų naudotojai, tačiau ir aktyvūs jų kūrėjai.

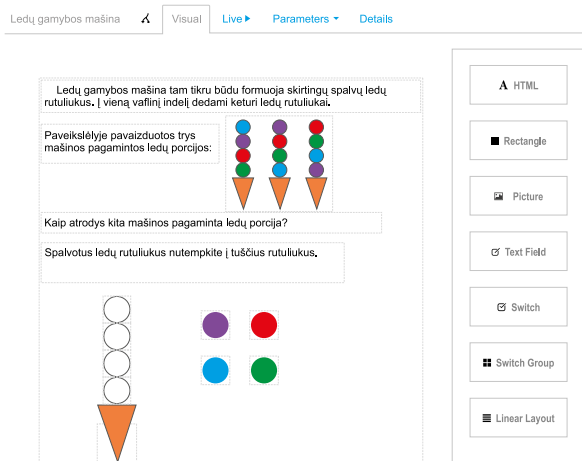
Patraukli informatikos pristatymo forma – žaidimai ir varžybos. Mokiniam pateikiamos užduotys turi būti patrauklios, skatinančios eksperimentuoti, kelti susidomėjimą bei atitinkančios mokinių amžiaus gebėjimus ir poreikius. Todėl išties nėra lengva išskirti esminius informatikos konceptus, su kuriais reikėtų supažindinti mokykloje. Šį klausimą nagrinėjo tarptautinio informatikos ir informacinių technologijų „Bebras“ varžybų grupė [2], kurie išskyrė šiuos pagrindinius informatikos konceptus mokiniams:

1. Informacija – informacijos samprata, vaizdavimas (simbolinis, skaitinis, grafinis), kodavimas, šifravimas;

2. Algoritmai – veiksmų formalizavimas, jų aprašymas pagal taisykles;
3. Kompiuterių sistemos ir jų taikymas – kompiuterių komponentų sąveika, projektavimas, programų bendrieji veikimo principai, paieškos ir kitokie mechanizmai;
4. Struktūros, šablonai – diskrečiosios matematikos komponentai, kombinatorikos elementai ir veiksmai su jais;
5. Socialinis technologijos poveikis – pažintiniai, teisiniai, etiniai, kultūriniai, integraciniai informacinių ir komunikacinių technologijų aspektai;
6. Informatikos, technologijų galvosūkių – loginiai žaidimai, minčių žemėlapiai. Projektuojant šias varžybas buvo stengtasi sudaryti užduotis taip, kad jose būtų atspindimi visų šešių sričių konceptai [3].

Interaktyvioms „Bebro“ užduotims kurti buvo suprojektuotas ir suprogramuotas kompiuterinis įrankis, vadinamoji „BebrasLodge“ programa. Įrankiu galima kurti mokomuosius objektus. Buvo sugalvotos ir realizuotos užduotys, turinčios parametrų. Užduotys, sukurtos naudojant „BebrasLodge“, tampa patrauklesnės ir paskatina mokinius kasdien spręsti trumpas užduotis ir šitaip įsisavinti informatikos pagrindus.

„Bebro“ varžybose dalyvauja įvairaus amžiaus mokiniai, pradedant trečio-kiais ir baigiant dvyliktokais. Ypač patrauklios ir išradingos užduotys turi būti pradinukams. Buvo parengtas interaktyvių užduočių, atitinkančių įvairius informatikos konceptus, paketas. Daugiausia interaktyvių užduočių suprogramuota pradinųjų klasių mokiniams. Toliau paveiksle parodytas „BebrasLodge“ įrankis, kai kuriamas uždavinys (1 pav.).



1 pav. Programos „BebrasLodge“ pagrindinis langas, kuriame kuriama interaktyvi užduotis

Literatūra

- [1] Gander, W. *Informatics and General Education*, 2014 (Keynote speaker speech in ISSEP conference, Istanbul, September 22–25).
- [2] Dagiene, V.; Futschek, G. Bebras International Contest on Informatics and Computer Literacy: A contest for all secondary school students to be more interested in Informatics and ICT concepts, *Proc. 9th WCCE 2009, Education and Technology for a Better World, 9th WCCE 2009*, Bento Goncalves, 2009, 161: 2.
- [3] Dagiene, V. Pagrindinių informatikos konceptų ugdymas pasitelkiant varžybas, *Pedagogika*, 2010, 98: 91–99.

SKIRTINGO AMŽIAUS ŽMONIŲ DVIŽENKLIŲ SKAIČIŲ AUTOMATINIS APDOROJIMAS

A. Grabauskaitė¹, A. Daugirdienė¹

¹Lietuvos edukologijos universitetas

Aritmetika yra reikšmingas žmogiškųjų smegenų pasiekimas [1]. Žmogus kasdien savo aplinkoje susiduria su dviženkliais skaičiais (toliau – DS), pvz., žiūrėdamas į laikrodį, termometrą, prekių kainas. DS apdorojimas yra esmingai svarbus ankstyvajam matematikos išmokimui [2]. Taigi DS apdorojimas reikalingas žmogui tiek buityje, tiek mokantis.

DS apdorojimo tyrimais siekiama išsiaiškinti, kaip žmogaus smegenys susidoroja su informacija, išreikšta du ženklus turinčiu skaičiumi.

Tyrėjai nesutaria, ar žmogus DS suvokia kaip visumą, ar to paties skaičiaus dešimčių ir vienetų skaitmenys apdorojami atskirai [3, 4, 5]. Ligi šiol nėra išnagrinėti DS apdorojimo ypatumai atsižvelgiant kartu ir į tiriamojo amžių, ir į lytį. Šiedu veiksniai tikrinti tik atskirai ir kiekvienas iš jų parodė turintis įtaką DS apdorojimui (pagal amžių, pvz., [6]; pagal lytį [7]). Todėl šiame darbe buvo pasirinkta ieškoti atsakymo į probleminį klausimą: kaip kinta dviženklį skaičių automatinis apdorojimas skirtingo amžiaus ir skirtingos lyties tiriamųjų grupėse?

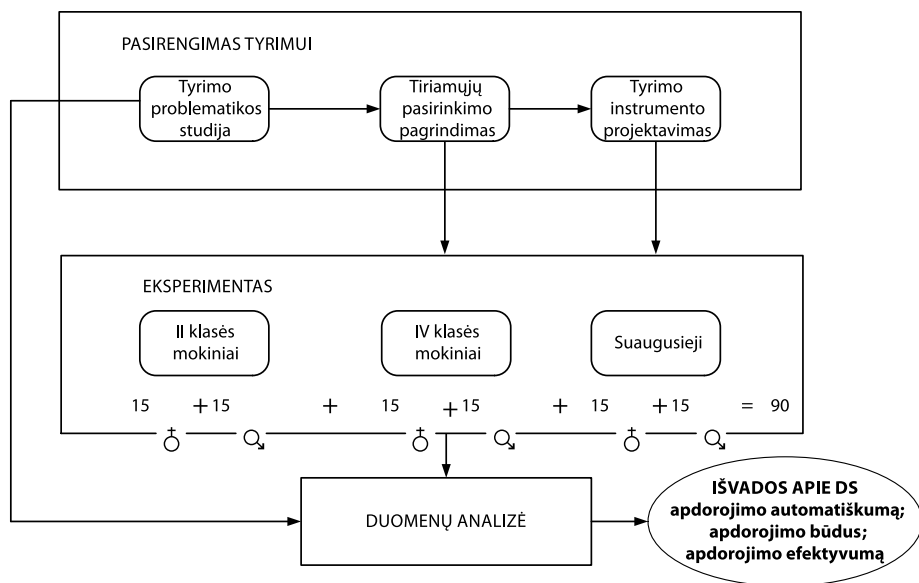
Šio tyrimo tikslas – ištirti skirtingo amžiaus žmonių dviženklį skaičių automatinį apdorojimą.

II klasės mokiniai (vidutinis amžius – 8 m. 5 mėn.), IV klasės mokiniai (10 m. 5 mėn.) ir suaugusieji (27 m. 2 mėn.) atliko po dvi eksperimentines užduotis. Jose jie turėjo pasirinkti didesnę skaitinę arba piniginę vertę (pvz., kas daugiau, 82 *ct* ar 14 *Lt*). Tyrimo logika išsamiau pristatoma 1 paveiksle.

Rezultatai buvo skaičiuojami iš atsakymo reakcijos laiko ir klaidų skaičiaus. Gautos tokios išvados:

1. Dviženklį skaičių apdorojimo automatiškumas būdingas visų trijų – II klasės, IV klasės ir suaugusiųjų – grupių tiriamiesiems.
2. Valiutos apdorojimo automatiškumas nėra būdingas daugumai tiriamųjų, išskyrus IV klasės berniukus, mergaites bei suaugusias tiriamąsias.
3. II klasės tiriamiesiems būdingas dviženklį skaičių apdorojimo būdas yra visuminis, IV klasės ir suaugusiesiems – išskaidytas lygiagretus.

4. Dviženklių skaičių automatiškumas silpniausiai išreikštas II klasės, stipriau – IV klasės, stipriausiai – suaugusiems tiriamiesiems.
5. Atlikdami dviženklių skaičių palyginimą, ilgiausiai užtruko II klasės tiriamieji, trumpiau – IV klasės, trumpiausiai – suaugusieji. Suaugusieji darė mažiau klaidų negu vaikai.
6. Hipotezė, kad suaugusiojo amžiuje vyrai apdoroja dviženklus skaičius kitokiu negu moterys būdu, nepasitvirtino.



1 pav. DS apdorojimo tyrimo loginė schema

Kaip matyti iš 1 paveikslo, iš viso dalyvavo 90 tiriamųjų. Su vaikais eksperimentas atliktas šiose mokyklose: Vilniaus Fabijoniškių vidurinėje mokykloje, Vilniaus Gabijos gimnazijoje ir Medeinos pradinėje mokykloje.

Literatūra

- [1] Dehaene, S.; Changeux, J-P. Development of Elementary Numerical Abilities: A Neuronal Model, *Journal of Cognitive Neuroscience*, 1993, 5(4): 390–407.
- [2] Chan, W. W. L.; Au, T. K.; Tang, J. Exploring the developmental changes in automatic two-digit number processing, *Journal of Experimental Child Psychology*, 2011, 109(3): 263–274.

- [3] Nuerk, H.-C.; Weger, U.; Willmes, K. On the Perceptual Generality of the Unit-Decade Compatibility Effect, *Experimental Psychology*, 2004, 51(1): 72–79.
- [4] Fitoussi, D.; Algom, D. Size congruity effects with two-digit numbers: expanding the number line? *Memory & Cognition*, 2006, 34(2): 445–457.
- [5] Macizo, P.; Herrera, A. Working memory and two-digit number processing, *Memory*, 2011, 19(8): 941–955.
- [6] Nuerk, H.-C.; Kaufmann, L.; Zoppoth, S.; Willmes, K. On the development of the mental number line: More, less, or never holistic with increasing age? *Developmental Psychology*, 2004, 40: 1199–1211.
- [7] Pletzer, B.; Kronbichler, M.; Nuerk, H.-C.; Kerschbaum, H. Sex Differences in Processing Global vs. Local Stimulus Aspects in a Two-Digit Number Comparison Task – An fMRI Study, *Plos One*, 2013, 8(1): 1–14.

VAIKŲ EMOCINIŲ IR ELGESIO PROBLEMŲ ĮVERTINIMAS: NUMATYMAS IR ATRANKA

M. Gričiūtė¹, R. Jusienė²

¹ *Vilniaus universitetas*

² *Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Psichologinių inovacijų ir eksperimentinių tyrimų mokymo centras*

Ikimokyklinio amžiaus vaikų emocinių ir elgesio problemų pasireiškimo įvertinimas yra svarbus siekiant užkirsti kelią tolimesniai sutrikimų vystymuisi [1]. Šiuo metu Lietuvos vaikų elgesio ir emocinėms problemoms vertinti standartizuoti du instrumentai: *Vaiko elgesio aprašas* [2] ir *Galių ir sunkumų klausimynas* [3]. Pasauliniu mastu vykdoma daugybė tyrimų, kuriais šie instrumentai lyginami tarpusavyje, siekiant išsiaiškinti, kuris jų tinkamesnis [4]. Kadangi Lietuvoje tokio pobūdžio tyrimo nėra atlikta, šiuo tyrimu siekta įvertinti, kuris vaikų emocinėms ir elgesio problemoms vertinti skirtas instrumentas – *Vaikų elgesio aprašas* ar *Galių ir sunkumų klausimynas* – geriau prognozuoja 4 metų amžiaus vaikų emocinių ir elgesio problemų pasireiškimą. Taip pat siekta išsiaiškinti, kuris instrumentas geriau diferencijuoja emocinių ir elgesio sutrikimų riziką turinčius vaikus nuo jos neturinčių. Tyrime buvo naudoti duomenys, surinkti vykdant tęstinį vaikų ankstyvosios savireguliacijos tyrimą, ir duomenys iš 2007 metais vykdyto Lietuvos populiacijos tyrimo, siekiant aiškintis aktyvumo ir dėmesio sunkumų paplitimą bei raišką. Analizei naudoti duomenys surinkti iš 743 tėvų ir 637 auklėtojų. Vaikų emocijų ir elgesio sunkumai vertinti lietuviškosiomis *Vaikų elgesio aprašo* ir *Galių ir sunkumų klausimyno* tėvų ir auklėtojų versijomis. Šių instrumentų gebėjimas prognozuoti vaiko priklausymą normos-ribos ir nuokrypio grupėms buvo vertinamas taikant binarinę logistinę regresinę analizę. Gebėjimas diferencijuoti vertintas taikant ROC kreivių analizę. Gauti rezultatai atskleidė, kad *Galių ir sunkumų klausimynas* šiek tiek geriau nei *Vaikų elgesio aprašas* prognozuoja elgesio ir emocinių sunkumų pasireiškimą tarp keturmečių. Taip pat nustatyta, kad *Galių ir sunkumų klausimynas* šiek tiek geriau nei *Vaikų elgesio aprašas* diferencijuoja patenkančius į normos kategoriją nuo patenkančių į ribos ir nuokrypio kategoriją vaikus. Remiantis tyrimo rezultatais, *Vaikų elgesio aprašo* ir *Galių ir sunkumų klausimyno* prognostinė ir diferencinė geba reikšmingai nesiskiria. Abiejų instrumentų charakteristikos pakankamai

geros taikyti moksliniais tyrimo ir atrankos tikslais, tačiau jos nepakankamos instrumentus taikyti klinikinio individualaus įvertinimo tikslais.

Literatūra

- [1] Campbell, S. B. Behavior Problems in Preschool Children: A Review of Recent Research, *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 1995, 36: 113–149.
- [2] Achenbach, T. M.; Rescorla, L. A. *Manual for the Child Behavior Checklist 11/2-5*. University of Vermont, Department of Psychiatry, Burlington, VT, 2000.
- [3] Goodman, R. The Strengths and Difficulties Questionnaire: A research note, *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 1997, 38: 581–586.
- [4] Warnick, E. M.; Bracken, M. B.; Kasl, S. Screening efficiency of the child behavior checklist and strengths and difficulties questionnaire: A systematic review, *Child and Adolescent Mental Health*, 2008, 13(3): 140–147.

LIETUVA, KURIOS NEBUVO: ANTANO MACEINOS PILNUTINĖS DEMOKRATIJOS VIZIJA

S. Kančytė¹, A. Jankauskas¹

¹ Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas

Antanas Maceina (1908–1987) savo filosofinę formaciją įgijo tarpukario Lietuvos intelektualiniame ir kultūriniame kontekste, kurio vienas ryškiausių bruožų buvo gilus asmeninės atsakomybės už tuo metu kuriamą Lietuvos valstybę suvokimas. A. Maceina nebūtų supratęs teoretikų ir praktikų valstybės kūrybos darbe skirties. Klausimas, kokia valstybės santvarka Lietuvai geriausia, buvo ne tiek filosofinis iššūkis, kiek konkretus gyvenimo uždavinys. Todėl Lietuvos okupacija bei būtinybė rinktis – trauktis į Vakarus ir gyventi ar likti ir pasitikti mirtį – buvo dviguba tragedija: asmeninė, tačiau kartu ir A. Maceinos – filosofo, profesoriaus, poeto.

Vis dėlto pasitraukus į Vakarus darbas Lietuvai nesustojo – jis liko viena pagrindinių gyvenimo dominančių, atsiskleidžiančių per veiklą Lietuvių fronto organizacijoje, Ateitininkijoje, VLIK'e. Tačiau ypač ryškiai tai išskyla A. Maceinos kaip filosofo veikloje: mąstymas, kokia turi būti Lietuvos valstybės santvarka, nenutrūko net ir tuomet, kai šios valstybės nebeliko politiniuose pasaulio žemėlapiuose. Atvirksčiai – A. Maceinos politinė filosofija pasiekia brandą būtent jau Vakaruose rašytuose darbuose. Tai liudija ir tvirtą įsitikinimą, kad Lietuvos valstybingumo praradimas yra laikinas, todėl būtina ruoštis tam momentui, kai Nepriklausomybė bus atstatyta, o valstybės kūrybos darbas prasidės iš naujo. Idant jis neprasidėtų tuščioje vietoje ar, greičiau, okupacinės santvarkos griuvėsiuose, buvo kuriama pilnutinės demokratijos vizija kaip pamatas nepriklausomai Lietuvos valstybei.

Pilnutinės demokratijos idėjos ištakos randamos dar 1918 m. kun. Pr. Būčio studijoje „Apie apšvietą“, prof. K. Pakšto bei prof. S. Šalkauskio darbuose. Svarbu paminėti ir 1936 m. „Naujoje Romuvoje“ pasirodžiusią deklaraciją „Į organinės valstybės kūrybą“ bei pagrindinio periodinio leidinio „Į laisvę“ 1943–1944 m. numeriuose spausdintą programą „Į reformuotą demokratiją“. Šiuose šaltiniuose kyla ir formuojasi nepasaulėžiūrinės politikos bei pilnutinės – kultūrinę, socialinę bei politinę sritis apimančios – demokratijos idėjos. A. Maceina yra vienas

pagrindinių romviečių deklaracijos autorių bei programos „Į reformuotą demokratiją“ autorius. Galiausiai išėvijoje atgaivintas leidinys „Į laisvę“ 1954–1955 m. išspausdina dar vieną politinės minties tekstą, šįsyk jau „Į pilnutinę demokratiją“ vardu.

Visos čia suminėtos deklaracijos ar programiniai tekstai vis dėlto yra tik ledkalnio viršūnė tų filosofinių svarstymų apie teisingą valstybės santvarką, kurie intensyviausiai vyko 5–6 dešimtmečiuose lietuvių išėvijos gretose. A. Maceinos veikaluose randame nuosekliausiai ir išsamiausiai išdėstytus pilnutinės demokratijos pagrindus. Deja, dauguma autoriaus darbų minėta tema šiuo metu prieinama tik jo rankraščių archyve Nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje, įskaitant ir mašinraščių surinktą bei rotoprintu padaugintą, neaišku, nei kokiu tiražu, nei kuriais tiksliai metais išleistą, daugiau nei 100 puslapių leidinį „Pilnutinės demokratijos pagrindai“.

Tyrinėjant A. Maceinos rankraščių archyvą, atsiskleidžia turtingas svarstymų apie socialinę, kultūrinę bei politinę (*sic!*) demokratiją palikimas Lietuvai bei originali autoriaus politikos bei demokratijos samprata. Anot A. Maceinos, demokratijos esmė yra asmens pirmenybės principas, kuris turi būti įgyvendintas visoje valstybės gyvenimo srityse: ekonominėje asmuo turi pirmenybę prieš daiktą, politinėje – prieš kolektyvą, kultūrinėje – prieš idėją. Būsimą Lietuvą A. Maceina matė kaip valstybę, kurios santvarka yra palanki asmens pilnutiniam išsiskleidimui bei prigimtinėms (šeimos, profesijos bei religijos) bendruomenėms veikti, valstybę, pastatytą ant subsidiarumo principo pamato.

„Pilnutinės demokratijos pagrindų“ leidinį palydinčiame žodyje rašoma, jog viena iš priežasčių, kodėl šis leidinys pasirodo, yra siekis „palaikyti tremtyje gyvą valstybinę mintį“. Tokia gyva valstybinė mintis yra ne mažiau, priešingai – daug labiau reikalinga šiandien, kai Lietuvos valstybės kūrimo darbas yra persikėlęs iš tremtyje esančiųjų į mūsų, turinčių laimę gyventi laisvoje Lietuvoje, rankas. Sukurti valstybei neužtenka geros mokesčių reformos, reikia ir vizijos bei supratimo, kas yra valstybė ir kokios jos norime.

MOTERŲ IR VYRŲ DALYVAVIMAS NACIONALINĖSE AUKŠČIAUSIO LYGIO MOKSLO INSTITUCIJOSE

L. Lapinaitė¹, A. Novelskaitė²

¹ *Vilniaus universitetas*

² *Lietuvos socialinių tyrimų centras*

Tyrimu siekta išnagrinėti du aktualius ir ES lygmenyje akcentuojamus, tačiau Lietuvoje mažai tyrinėjamus mokslinės veiklos aspektus: (a) dėmesį mokslinių tyrimų etikos klausimams nacionalinėse aukščiausio lygio mokslo institucijose (t. y. mokslo akademijose ir mokslo tarybose) etikos komisijų ir kodeksų forma ir (b) moterų ir vyrų dalyvavimo pastarosiose mokslo institucijose (taigi reprezentavimo, galios daryti įtaką mokslo politikai ir mokslinei veiklai šalyje) ypatumus statistinių pasiskirstymų forma.

Atliekant tyrimą buvo surinkta nauja empirinė informacija apie Tarptautinės mokslo tarybos (*The International Council for Science* (ICSU), www.icsu.org) nacionalinius narius: šalis, organizacijos pavadinimas, organizacijos įsteigimo metai, organizacijos nariai (narių skaičius, pozicija, lytis), etikos kodeksai, etikos komitetų reglamentai, etikos komitetų sudėtis (narių skaičius, pozicija, lytis) ir t. t. Iš viso tarp 121 ICSU jungiamų organizacijų yra 67 mokslo akademijos, 16 mokslo tarybų ir 36 kitokio tipo mokslo organizacijos (fondai, agentūros, ministerijos ir t. t.). Kadangi ICSU ne visais atvejais atskiros šalys yra atstovaujamos analogiškais organizacijomis, duomenų bazė buvo apribota atrenkant tik Europos mokslo akademijas ir papildoma, jei tokios atskirų šalių institucijos nėra įtrauktos į ICSU narių sąrašą.

Siekiant nustatyti Europos mokslo akademijų narių pasiskirstymus pagal poziciją ir lytį, identifikuoti pagrindinius sprendimus priimančius veikėjus, buvo atlikta organizacijų narių sudėties analizė: papildant ICSU Europos nares, ieškota informacijos iš viso apie 51-os valstybinės mokslo akademijos narius. Atsižvelgiant į tai, kad ne visos valstybės turi mokslo akademijas, o turinčios ne visais atvejais pateikia informaciją, nustatytas 26-ių mokslo akademijų narių (tikrųjų narių, užsienio narių, garbės narių, asocijuotų narių, narių korespondentų) pasiskirstymas pagal lytį. Tuo pačiu siekta ir nustatyti visų Europos mokslo akademijų aukščiausių valdymo organų bei etikos komitetų, jei tokie yra ar galima juos identifikuoti, sudėtį pagal lytį.

Reikia pastebėti, kad atliekant tyrimą susidurta su apribojimais: ne visais atvejais buvo randami reikiami dokumentai bei buvo susidurta su sunkumais nustatant mokslo organizacijų narių lytį dėl nepateikiamos informacijos ar jos nebuvimo prieinamomis kalbomis. Todėl gauti duomenys apie mokslo organizacijas visais aspektais nėra pakankamai detalūs ir jie neatspindi visų organizacijų.

Dėl minėtų apribojimų buvo aptikti tik 10-ies Europos šalių mokslo akademijų etikos kodeksai (Airijos, Čekijos, Estijos, Lietuvos, Moldovos, Nyderlandų, Švedijos, Šveicarijos, Ukrainos ir Vengrijos) ir vienas (Austrijos) etikos komisijos reglamentas, vienos Europos šalies mokslo tarybos kodeksas (Latvijos), du kitų pasaulio šalių (Kanados ir Japonijos) mokslo organizacijų etikos kodeksai ar juos atitinkantys kiti dokumentai.

Iš jau minėtų ICSU nacionalinių narių 59-ių mokslo akademijų vadovai yra vyrai, 7-ių – moterys, apie 3 mokslo akademijų vadovus nebuvo informacijos; 11-os mokslo tarybų vadovai yra vyrai, 4-ių – moterys, apie vienos mokslo tarybos vadovaujantį asmenį informacijos nebuvo rasta.

Atlikus Europos mokslo akademijų narių pasiskirstymo pagal lytį analizę, buvo nustatyta, kad daugiausia moterų yra Norvegijoje (čia jos sudaro 15,9 % visų narių), toliau – Airijoje (14 %), Švedijoje (12,2 %), Austrijoje (10,5 %), Bosnijoje ir Hercegovinoje (ANUBiH) (10,3 %). Kitos mokslo akademijos rikiuojasi tokia tvarka: Prancūzija (8,8 %), Azerbaidžanas (8,6 %), Makedonija (8,4 %), Bulgarija (8,2 %), Turkija (8,2 %), Vatikanas (7,7 %), Rumunija (6,7 %), Jungtinė Karalystė (6,4 %), Ispanija (5,5 %), Lietuva (5,3 %), Graikija (5,2 %), Ukraina (5,1 %), Vengrija (5 %), Armėnija (4,2 %), Gruzija (4 %), Baltarusija (3,9 %), Bosnija ir Hercegovina (ANURS) (3,9 %), Slovėnija (3,5 %), Estija (3,1 %), Moldova (2,8 %), Kosovas (1,8 %). Tad matyti, kad yra tik viena Europos valstybė, kurios mokslo akademijoje moterų yra daugiau kaip 15 %, o daugumoje mokslo akademijų moterys sudaro mažiau nei dešimtadalį.

Etikos komitetų sudėties analizės metu nustatyta 4-ių Europos šalių mokslo akademijų etikos komisijų sudėtis pagal lytį: Austrijoje (iš 8 narių 1 moteris), Vengrijoje (iš 22 narių 3 moterys) ir Šveicarijoje (iš 7 narių 1 moteris) vadovauja vyrai, Čekijoje (iš 12 narių 4 moterys) vadovauja moteris.

Galima teigti, kad pasaulio mastu mokslo tarybose ir mokslo akademijose vadovaujamas pareigas moterys užima gerokai rečiau. Taip pat moterų sudaroma dalis tarp Europos mokslo akademijų narių yra stipriai mažesnė. Tad organizacijoms dažniausiai vadovauja ir jų veikloje dalyvauja vyrai, o moterų padėtis šiuo atveju yra subordinuota: jos neturi tiek galios priimant sprendimus ir reprezentuojant aukščiausias mokslo hierarchijas.

Būtina pažymėti, kad gilesnei analizei reikėtų tęsti empirinės medžiagos rinkimą, kuris padėtų susidaryti platesnį ir nuoseklesnį faktinį vaizdą apie vyrų ir moterų dalyvavimą aukščiausio lygio mokslo institucijose ir moterų galimybes reprezentuoti bei priimti sprendimus šiose institucijose.

TARPTAUTINĖS DARBO TEISĖS STANDARTŲ, REGULIUOJANČIŲ TEISĘ STREIKUOTI, NUOSTATŲ TAKYMAS LIETUVOS TEISĖJE IR PRAKTIKOJE

G. Liutkutė¹, D. Petrylaitė¹

¹Vilniaus universitetas

Lietuvos Respublikos darbo kodekso 76 straipsnyje pateikiama streiko sąvoka, o toliau einančios kodekso nuostatos nurodo, kokių taisyklių reikia laikytis, norint šiuo institutu pasinaudoti praktikoje [1]. Nepaisant to, kad, palyginti su anksčiau galiojusio Kolektyvinių ginčų reguliavimo įstatymo nuostatomis, dabartinis reglamentavimas nustato palankesnes sąlygas streiko paskelbimui, darbuotojų organizacijoms, ketinančioms savo poziciją apginti pasinaudojant šiuo institutu, vis dar numatomi tam tikri reikalavimai ir ribojimai. Kalbant apie teisės streikuoti įgyvendinimą, aktuali ir teismų pozicija, nes remiantis Darbo kodekso 81 straipsnio 1 ir 2 dalimis, teismas sprendžia, ar paskelbto streiko tikslai neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai, kitiems įstatymams bei tai, ar jis paskelbtas laikantis Darbo kodekse nustatytos tvarkos ir reikalavimų. Natūralu, kad įstatyminis reglamentavimas negali būti kazuistinis, todėl sprendžiant streiko teisėtumo klausimą konkrečiu atveju teismas aiškina teisės normų turinį, o tai darydamas jis įpareigotas atsižvelgti ne tik į nacionalinės teisės normas ir principus, bet ir į tarptautinės darbo teisės standartus.

Tai, kad tarptautinės darbo teisės standartai, reguliuojantys teisę streikuoti, daro įtaką tiek įstatymų leidėjui, tiek ir teismų praktikai, lemia Lietuvos Respublikos prisiimti tarptautiniai įsipareigojimai: Lietuvą jau nuo 1921 m. yra Tarptautinės darbo organizacijos (toliau – TDO) narė, 2001 m. ratifikavo Europos socialinę chartiją (pataisytąją), kurios 6 straipsnio 4 dalyje numatyta darbuotojų teisė streikuoti, o nuo 2004 m. prisijungė prie Europos Sąjungos.

Europos Sąjunga (toliau – ES) yra unikalus ekonominio ir politinio Europos šalių bendradarbiavimo pavyzdys, tačiau, nepaisant to, kad daugelio sričių teisinis reglamentavimas yra charmonizuotas visos ES mastu, Mastrichto sutarties protokolo dėl socialinės politikos 2 straipsnyje numatyta, kad minėto straipsnio nuostatos netaikomos teisei streikuoti, taigi šie klausimai paliekami kiekvienos valstybės narės nacionalinės teisės kompetencijai [2]. Nepaisant tokio reglamentavimo, Europos Sąjungos Teisingumo teismas nagrinėjo keletą

bylų, susijusių su teisės streikuoti įgyvendinimu. Šiose bylose buvo akcentuota, kad teisė imtis kolektyvinių veiksmų nėra absoliuti ir turi pateisinti vieno iš svarbiausių interesų – visuomenės intereso apsaugą, naudojant tinkamas priemones ir neviršijant to, kas būtina [3, 4].

Svarbiausias vaidmuo, nustatant tarptautinius teisės streikuoti standartus, priklauso Tarptautinei darbo organizacijai. Nors minėtos organizacijos leidžiamuose aktuose eksplicitiškai nėra įtvirtinta nei streiko sąvoka, nei teisės streikuoti įgyvendinimo priemonės, tačiau TDO Asociacijų laisvės bei Ekspertų komitetai ne kartą konstatavo, kad ši teisė yra fundamentali darbuotojų ir jų organizacijų teisė, tačiau tik tol, kol yra pasitelkiama ginant šių subjektų ekonominius ir socialinius interesus. Lietuvos profesinės sąjungos keletą kartų kreipėsi į Asociacijų laisvės komitetą su prašymu įvertinti, ar nacionalinės teisės normos bei teismų praktika tinkamai taiko tarptautinius darbo teisės standartus. Tiesa, tenka pripažinti, kad kai kurie pačioje Tarptautinėje darbo organizacijoje veikiantys subjektai yra linkę kiek kitaip nei minėtų komitetų atstovai vertinti teisės streikuoti prigimtį bei taikymo galimybes. 2012 m. TDO darbdaviams atstovaujanti grupė Tarptautinėje darbo konferencijoje išklė klausimą dėl teisės streikuoti prigimties, kadangi, kaip jau minėta, ši teisė tiesiogiai nėra įtvirtinta nė vienoje iš TDO konvencijų. Akivaizdu, kad paneigus aptariamo instituto kaip fundamentalios darbuotojų teisės prigimtį Lietuvoje galiojantis reglamentavimas būtų apžvelgiamas remiantis visiškai kitokiais kriterijais, tačiau 2014 m. Ekspertų komiteto pranešime vertinant valstybių veiksmus reglamentuojant teisės streikuoti įgyvendinimą toliau vadovaujamosi TDO konvencijos „Dėl asociacijų laisvės ir teisės jungtis į organizacijas gynimo“ Nr. 87 nuostatomis [5], o tai leidžia teigti, kad vertinant tarptautinių darbo teisės standartų, susijusių su teise streikuoti, įgyvendinimą Lietuvoje vis dar aktualios iki šiol pateiktos Asociacijų laisvės komiteto bei Ekspertų komiteto išvados ir rekomendacijos.

Apibendrinant tai, kas išdėstyta, galima teigti, kad Lietuvoje išgaliojus Darbo kodeksui ir netekus galios Kolektyvinių ginčų reguliavimo įstatymui, sėkmingiau įgyvendintas tarptautinių darbo teisės standartų perkėlimas į nacionalinę teisę. Tačiau, atsižvelgiant į Asociacijų laisvės ir Ekspertų komitetų rekomendacijas, Lietuvos profesinių sąjungų požiūrį bei nevienodą nacionalinių teismų praktiką, galima teigti, kad Lietuvos materialinės darbo teisės bei teismų praktikos atitikimas įtvirtintiems teisės streikuoti įgyvendinimo standartams yra abejotinas ir toliau turėtų būti tobulinamas.

Literatūra

- [1] Lietuvos Respublikos darbo kodeksas. *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 64-2569.
- [2] Socialinės politikos protokolu patvirtintas 1992 m. vasario 7 d. susitarimas dėl socialinės politikos, sudarytas tarp valstybių – Europos Bendrijos narių, išskyrus Jungtinę Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystę [interaktyvus]. [Žiūrėta 2014-05-18]. Prieiga internete: <www.finmin.lt/finmin.lt/failai/Mastrichto_sutartis.doc+&cd=1&hl=lt&ct=clnk&gl=lt>.
- [3] Europos Sąjungos Teisingumo teismo didžiosios kolegijos 2007 m. gruodžio 18 d. sprendimas byloje Laval un Partneri prieš Svenska Byggnadsarbetareförbundet Nr. C-341/05 [interaktyvus]. [Žiūrėta 2014-05-01]. Prieiga internete: <http://curia.europa.eu/juris/celex.jsf?celex=62005CJ0341&lang1=lt&-type=TXT&ancre=>>.
- [4] Europos Sąjungos Teisingumo teismo didžiosios kolegijos 2007 m. gruodžio 11 d. sprendimas byloje International Transport Workers' federation ir Finnish Seamen's Union prieš Viking Line ABP ir OU Viking Line Eesti Nr. C-438/05 [interaktyvus]. [Žiūrėta 2014 05 01]. Prieiga internete: <<http://curia.europa.eu/juris/celex.jsf?celex=62005CJ0438&lang1=lt&lang2=EN&-type=TXT&ancre=>>>.
- [5] TDO Ekspertų komiteto 2014 m. pranešimas dėl TDO rekomendacijų ir konvencijų taikymo [interaktyvus]. [Žiūrėta 2014 05 20]. Prieiga internete: <http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---relconf/documents/meetingdocument/wcms_235054.pdf>.

LR SEIMO NARIŲ BALSAVIMO ANALIZĖ: KLASTERIZAVIMO IR VIZUALIZAVIMO ĮRANKIŲ „R“ PAKETO PARENGIMAS IR TAIKYMAS

V. Mickevičius¹, V. Morkevičius², T. Krilavičius³

¹ Vytauto Didžiojo universitetas

² Kauno technologijos universitetas, Viešosios politikos ir administravimo institutas

³ Vytauto Didžiojo universitetas, Baltijos pažangiųjų technologijų institutas

Demokratiname pasaulyje politikų elgesys yra nuolat stebimas ir analizuojamas, siekiant užtikrinti jų atskaitomumą bei suteikti žinių pagrįstai viešajai nuomonei formuoti [1]. Be to, racionalūs rinkiminės elgsenos modeliai akcentuoja pakankamos informacijos poreikį rinkėjams priimant sprendimus, už ką balsuoti. Stebėti net pavienių politikų (pavyzdžiui, prezidentų) elgseną nėra paprasta, o bandyti fiksuoti ir suprasti didelės politinės institucijos (pavyzdžiui, parlamento) narių veiklą yra dar sudėtingesnis uždavinys, nes dideliame kiekiui informacijos apdoroti būtina taikyti statistinius metodus.

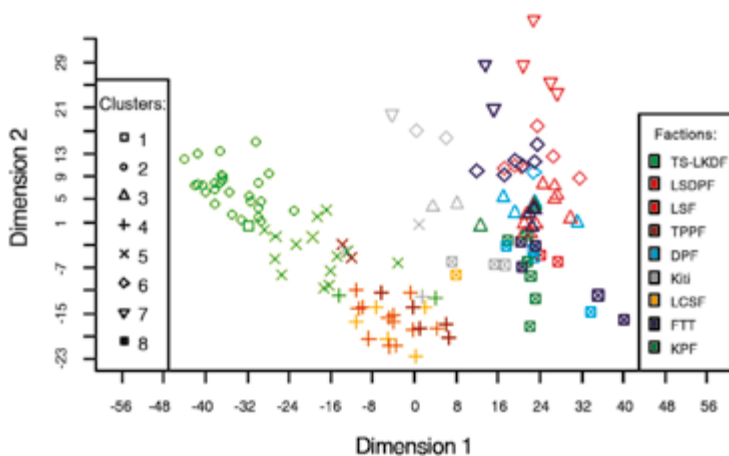
Lietuvos Respublikos parlamento – Seimo – veiklos analizė jau nėra naujiena. Šios institucijos veikla yra tiriama įvairiais metodais, tiek iš politinės [2], tiek iš statistinės pusės [3]. Įdomių rezultatų gaunama politologams ir statistikams dirbant drauge [4]. Taikomi įvairūs metodai, tokie kaip homogeniškumo analizė [5], socialiniai tinklai [6], klasterinė analizė bei daugiamatės skalės [7].

Metodai realizuojami, o rezultatai vizualizuojami naudojantis įvairia statistinei analizei skirta programine įranga: *MS Excel*, *MatLab*, *SPSS*, *R* ir kt. Šiuo metu sparčiai populiarėjantis įrankis tarp statistikos ekspertų yra *R* – šis paketas itin vertinamas dėl savo universalumo, mažų sąnaudų (jis yra visiškai nemokamas) bei galimybės įgudusiems vartotojams nesunkiai kurti paketo plėtinius (angl. *packages*). Būtent dėl šių plėtinių daugelį statistikoje naudojamų metodų galima įvykdyti viena ar keliomis komandomis, nurodžius reikiamus parametrus. Praktikos darbų tikslas ir buvo sukurti *R* plėtinį (*package*), skirtą paprastam ir efektyviam darbui su parlamento balsavimų duomenimis.

Sukurtas *R* plėtinys (pavadinimu *votingAnalysis*) orientuotas į LR Seimo narių veiklos analizę (tinka dideliame frakcijų kiekiui, atsižvelgiama į pozicijos ir opozicijos skirtį bei atvejus, kuomet parlamentaras nagrinėjamo laikotarpio metu keičia frakcijas), tačiau gali būti naudojamas ir kitų parlamentų balsavi-

mams analizuoti. Be to, parlamentines struktūras prilyginus analogiškoms (pvz., „Frakciją ABC“ keičiant „Balsuojančiųjų grupę nr. 1“) bei atitinkamai paruošus duomenų rinkinius, galima analizuoti ir bet kokių kitų kolektyvinius sprendimus priimančių institucijų balsavimus.

Plėtinyje įdiegta galimybė balsavimų duomenis analizuoti klasterizavimo (*k-means*) ir daugiamačių skalių metodais. Yra galimybė pasirinkti daugelį parametrų, naudojamų realizuotuose metoduose. Pagrindinis tyrėjas, naudojančio *votingAnalysis* plėtinį, rezultatas – dvimatis ar trimatis grafikas, kuriame aiškiai pateikiami apdoroti balsavimo panašumo duomenys. Tokio grafiko pavyzdys pateiktas 1 pav.



1 pav. Grafiko, sugeneruoto naudojantis R plėtiniu *votingAnalysis*, pavyzdys

Literatūra

- [1] Hix, S.; Noury, A. *Government-Opposition or Left-Right? The Institutional Determinants of Voting in Fourteen Parliaments*. Working paper, version 1, May 2008.
- [2] Morkevičius, V. *Neideologinis Seimas? Statistinė svarbių 2004–2008 m. kadencijos Lietuvos Seimo balsavimų analizė. Partinės demokratijos pabaiga? Politinis atstovavimas ir ideologijos*. Vilnius: Versus Aureus, 2009. 53–87 p.
- [3] Krilavičius, T.; Žilinskas, A. On Structural Analysis of Parliamentary Voting Data, *Informatica*, August 2008, 19(3): 377–390 [interaktyvus]. Prieiga internete: <<http://www.mii.lt/informatica/pdf/INFO727.pdf>>.
- [4] Krilavičius, T.; Morkevičius, V. *Mining Social Science Data: a Study of Voting of Members of the Seimas of Lithuania Using Multidimensional Scaling and Homogeneity Analysis*. 2011.

- [5] Krilavičius, T.; Morkevičius, V. *Lietuvos parlamentarų ideologinės pozicijos ir jų raida 2008–2012 m. kadencijos Seime: statistinė Seimo narių balsavimo analizė [Ideological positions of Lithuanian MPs and their dynamics in the term 2008–2012: Statistical Analysis of MPs Voting]*. Paper presented at the annual conference of the Lithuanian Political Science Association, 2010 11 20, Vilnius.
- [6] Užupytė, R.; Morkevičius, V.; Krilavičius, T. *Lietuvos Respublikos Seimo narių balsavimų tyrimas pasitelkiant socialinių tinklų analizę: tinklo konstravimo parametrų įtaka*. Studentų mokslinė praktika, 2012. Konferencijos pranešimų santraukos, I dalis, Vilnius.
- [7] Mickevičius, V.; Morkevičius, V.; Krilavičius, T. *Analysing voting behavior of the Lithuanian parliament using cluster analysis and multidimensional scaling: technical aspects*. Proceedings of the 9th International Conference on Electrical and Control Technologies (ECT), 2014, 84–89.

EMIGRACIJOJE IR LIETUVOJE DIRBANČIŲ DARBUOTOJŲ SUVOKIAMO TEISINGUMO ORGANIZACIJOJE SKIRTUMAI

V. Naruševičius¹, A. Endriulaitienė¹

¹ *Vytauto Didžiojo universitetas*

Įvadas. Lietuvos statistikos departamento duomenimis, nuo 2004 m. iš Lietuvos emigravo ir negrįžo daugiau nei 300 tūkst. lietuvių. Daugelis tyrėjų nurodo, jog sprendimui emigruoti ir reemigruoti ypač svarbūs ekonominiai veiksniai bei pasitenkinimas gyvenimu [1]. Suvokiamas teisingumas darbe gali būti vienas iš veiksnių, kuris nulemia tiek gyventojų pasitenkinimą darbu, tiek pasitenkinimą gyvenimu bendrai [2]. Vadinasi, suvokiamas teisingumas organizacijoje gali būti viena iš priežasčių, kodėl darbuotojai nusprendžia ieškoti geresnių gyvenimo ir darbo sąlygų užsienyje.

Literatūros analizė. Tyrimų, kuriuose būtų analizuojami suvokiamo teisingumo organizacijoje skirtumai tarp emigrantų ir kilmės šalyje likusių darbuotojų, nepavyko rasti, todėl, siekiant iškelti hipotezę, buvo remiamasi pasitenkinimo darbu reiškiniu, kuris yra glaudžiai susijęs su teisingumu organizacijoje [3]. Tyrimais buvo nustatyta, kad emigrantai yra labiau patenkinti savo darbu, palyginti su kilmės šalyje likusiais darbuotojais [4], todėl galima tikėtis, kad 1) lietuviai emigrantai savo organizaciją suvoks kaip teisingesnę, palyginti su lietuviais, dirbančiais Lietuvoje.

Tuo tarpu tyrimai, lyginantys vietinių darbuotojų ir imigrantų suvokiamą teisingumą organizacijoje, atskleidė, kad vietiniai darbuotojai savo organizaciją suvokia kaip teisingesnę, palyginti su imigrantais darbuotojais [5], tad galima kelti dar dvi hipotezes: 2) Lietuvoje vietiniai lietuviai darbuotojai savo organizaciją suvoks kaip teisingesnę, palyginti su imigrantais darbuotojais, 3) užsieniečiai užsienyje savo organizaciją suvoks kaip teisingesnę, palyginti su lietuviais emigrantais (imigravusiais į tas šalis).

Tyrimo dalyviai. Tyrime dalyvavo 172 darbuotojai: 47 lietuviai, dirbantys Lietuvoje, 68 lietuviai, dirbantys emigracijoje, 15 užsieniečių imigrantų, dirbančių Lietuvoje, ir 42 užsieniečiai, dirbantys užsienyje. 115 iš jų buvo moterys, 57 – vyrai. Dalyvių amžius buvo nuo 19 iki 67 m. (amžiaus vidurkis – 34 m. SN 10 m.). Dauguma iš jų (71,5 %) turi aukštąjį išsilavinimą. Dauguma lietuvių emigrantų tyrimo

metu gyveno ir dirbo Jungtinėje Karalystėje (67,6 %), Airijoje (7,4 %) ir Norvegijoje (7,4 %), imigrantų Lietuvoje daugiausia buvo iš Italijos (33,3 %), o užsieniečiai – Norvegijoje (52,4 %), Italijoje (19 %) ir Jungtinėje Karalystėje (16,7 %).

Tyrimo metodas. Tyrime buvo naudojama organizacinio teisingumo klausimyno [3] originali angliška bei versta lietuviška versijos, kuriose tyrimo dalyvių buvo klausama, kaip jie suvokia tai, kiek teisingas yra jų atlyginimas (skirstymo teisingumas), kiek teisingos su jų darbu susijusių sprendimų priėmimo procedūros (procedūros teisingumas), kiek teisingai jų vadovas su jais bendrauja (tarpasmeninis teisingumas) bei kiek teisingai pateikia su darbu susijusią informaciją (informacinis teisingumas). Taip pat tyrimo dalyvių buvo prašoma pateikti savo demografinius duomenis (lytį, amžių, išsilavinimą, tautybę bei šalį, kurioje šiuo metu dirba).

Rezultatai. Tyrimo rezultatai, pateikti 1 lentelėje, atskleidžia, kad lietuviai, dirbantys Lietuvoje, nuo lietuvių emigrantų, išvykusių dirbti į užsienį, nesiskiria nei pagal bendrą suvokiamą teisingumą organizacijoje, nei pagal atskirus jo aspektus. Todėl galime teigti, kad pirmoji hipotezė, kurioje buvo daroma prielaida, kad lietuviai emigrantai, dirbantys užsienyje, savo organizaciją suvoks kaip teisingesnę, palyginti su lietuviais, dirbančiais Lietuvoje, nebuvo patvirtinta. Tai galėtų reikšti, kad arba tyrimo imtis buvo per maža, arba teisingumo organizacijoje suvokimą nulemia kiti veiksniai.

1 lentelė. Suvokiamo teisingumo organizacijoje skirtumai tarp grupių

Grupė	Teisingumas organizacijoje		Skirstymo teisingumas		Procedūros teisingumas		Tarpasmeninis teisingumas		Informacinis teisingumas	
	Vid.	p.	Vid.	p.	Vid.	p.	Vid.	p.	Vid.	p.
Lietuviai Lietuvoje	52,3	0,31	60,8	0,24	52,0	0,11	52,4	0,13	52,7	0,18
Lietuviai emigrantai	58,5		53,6		62,1		61,9		60,9	
Lietuviai Lietuvoje	30,6	0,65	34,3	0,00	30,4	0,64	28,9	0,04	32,4	0,24
Imigrantai Lietuvoje	28,1		19,2		32,9		39,7		26,1	
Lietuviai emigrantai	58,9	0,04	58,6	0,13	58,5	0,21	57,2	0,46	63,3	0,00
Užsieniečiai užsienyje	49,2		49,2		50,6		52,7		40,1	

Tikrinant antrąją hipotezę, buvo nustatyta, kad lietuviai, dirbantys Lietuvoje, vertinant bendrą teisingumo organizacijoje suvokimą, nesisiskyrė nuo užsieniečių imigrantų, dirbančių Lietuvoje. Tuo tarpu, lyginant pagal atskirus teisingumo organizacijoje aspektus, galima matyti, kad lietuviai, palyginti su imigrantais, pasižymėjo didesniu skirstymo teisingumu, tačiau mažesniu tarpasmeniniu teisingumu, o tai reiškia, kad lietuviai, dirbantys Lietuvoje, savo atlyginimą suvokė kaip teisingesnį, tačiau tuo pačiu metu su jais jų vadovai bendravo mažiau teisingai nei su imigrantais.

Tikrinant trečiąją hipotezę, buvo nustatyta, kad lietuviai emigrantai savo organizaciją suvokia kaip teisingesnę, palyginti su užsieniečiais, dirbančiais savo šalyje. Taip pat pastebėta, kad emigrantai informacijos pateikimą suvokė kaip teisingesnį. Taigi, tai patvirtina trečiąją hipotezę.

Išvados:

Suvokiamo teisingumo organizacijoje skirtumų tarp lietuvių, dirbančių Lietuvoje ir emigravusių į kitas šalis, nenustatyta.

Lietuviai, dirbantys Lietuvoje, palyginti su imigrantais, atlygį suvokė kaip teisingesnį, tačiau vadovų bendravimą su jais – kaip mažiau teisingą.

Lietuviai emigrantai, palyginti su užsieniečiais, dirbančiais užsienyje, savo organizaciją suvokė kaip teisingesnę.

Literatūra

- [1] Žvalionytė, D.; Martinaitis, Ž. Emigracija iš Lietuvos: ką žinome, ko nežinome ir ką turėtume žinoti? *Politologija*, 2007, 3(47): 112–134.
- [2] Colquitt, J. A.; Conlon, D. E.; Wesson, M. J.; Porter, C. O.; Ng, K. Y. Justice at the millennium: a meta-analytic review of 25 years of organizational justice research, *Journal of applied psychology*, 2001, 86(3): 425.
- [3] Colquitt, J. A. On the dimensionality of organizational justice: a construct validation of a measure, *Journal of applied psychology*, 2001, 86(3): 386.
- [4] Sharma, A.; Lambert, T. W.; Goldacre, M. J. Why UK-trained doctors leave the UK: cross-sectional survey of doctors in New Zealand, *Journal Of The Royal Society Of Medicine (Supplement)*, 2012, 105(1): 25–34.
- [5] Markova, E.; Black, R. The experiences of ‘new’ East European immigrants in the UK labour market, *Benefits*, 2008, 16(1): 19–31.

LIETUVOS IR LENKIJOS SANTYKIAI BENDRAME RYTŲ IR VIDURIO EUROPOS KONTEKSTE

M. Norkevičius¹, A. Pukšto¹

¹*Vytauto Didžiojo universitetas*

Lietuvos ir Lenkijos bendradarbiavimo ir užsienio politikos prioritetai, jų raida ir vystymas orientuotas į bendradarbiavimą dvišaliame, subregioniniame ir regioniniame lygmenyse. Strateginių partnerysčių kryptys ir bendradarbiavimas regiono lygmenyje dažnai kertasi, sutampa ar persipina priežastiniais ryšiais. Dėl šių priežasčių strateginių partnerysčių negalima traktuoti kaip intensyvesnio bendradarbiavimo išraiškos nei vykdomo dvišalio bendradarbiavimo [1].

Subregioninio Lietuvos ir Lenkijos bendradarbiavimo kryptys orientuotos į vystymą Baltijos jūros regiono, Vidurio ir Rytų Europos formatuose. Regioninės valstybių pozicijos siejamos su ES, NATO, ESBO ir kitomis tarptautinėmis organizacijomis [2]. Valstybių regioninio ir subregioninio bendradarbiavimo raidą jungia dvišaliai ryšiai su kaimyninėmis valstybėmis ir tarptautinėmis bendrijomis. Lietuvos ir Lenkijos bendradarbiavimo kryptys siejasi, persidengia visuose lygmenyse – dvišaliame, subregioniniame, regioniniame.

Lietuvos ir Lenkijos bendradarbiavimo kryptys regioniniame kontekste (sudaryta autoriaus)

	LIETUVA	LENKIJA
Strateginė partnerystė	Lenkija; JAV; Prancūzija; Latvija; Estija; Ukraina	Lietuva; Vengrija; Ukraina; Rumunija; Didžioji Britanija; Pietų Korėja; Kinija; Prancūzija
Subregioninis bendradarbiavimas	Baltijos šalys; Vidurio ir Rytų Europa; Baltijos jūros regionas	Višegrado valstybių grupė; Veimaro trikampis Vidurio ir Rytų Europa; Baltijos jūros regionas
Regioninis bendradarbiavimas	NATO; ES; ESBO; Europos Taryba	NATO; ES; ESBO; Europos Taryba

Lietuvos ir Lenkijos santykių analizės atlikimas regioniniame kontekste gali atskleisti bendradarbiavimo vystymą remiantis atskiromis kategorijomis. Tyrime pasirinktos trys kategorijos – ekonominis bendradarbiavimas, politinio dialogo sklaida bei saugumo ir gynybos politikos plėtra. Prezidentės D. Grybauskaitės prezidentavimo laikotarpiu įvyko 10 Prezidentės vizitų į Lenkiją. Remiantis politinio dialogo vystymo kategorija ir regioninio bendradarbiavimo tendencijomis tai pabrėžia politinės komunikacijos svarbą aukščiausių valstybės pareigūnų lygmenyje.

Didesnis dėmesys dvišaliuose Lietuvos ir Lenkijos santykiuose skiriamas tautinių mažumų problematikai, ypač lenkų tautinėms mažumoms Lietuvoje: vardų ir pavardžių rašymas pasuose, gatvių pavadinimų rašymas, švietimo klausimai, tautinių mažumų įstatymo nebuvo Lietuvoje diskusijų vystymas. Tautinių mažumų klausimo svarba gali būti vertinama kaip tam tikros politinės konfrontacijos atsiradimo riba valstybių santykiuose.

Pastebima saugumo ir gynybos politikos svarba valstybių santykiuose. Baltijos oro policijos misijos vykdymo metu Lenkija nuo 2008 m. rotacijos principu saugo Lietuvos oro erdvę [3]. Reikia išskirti ir priešraketinės gynybos plėtrą. Lenkija yra išreiškusi siekį savarankiškai kurti nuo smūgių iš oro apginsiantį priešraketinį skydą, kuris vėliau galėtų būti įjungtas į NATO priešraketinę sistemą. Tokiais veiksmais Lenkija siekia saugumo užtikrinimo regione, prisidedant prie NATO pajėgumų vystymo. Saugumo politikos kontekste LITPOLUKRBRIG projekto plėtra yra svarbi valstybių santykiuose [4]. Projektas numato steigti bendrą Lietuvos, Lenkijos ir Ukrainos karinę brigadą, kuri būtų skirta JT, ES, taip pat ir NATO užduočių vykdymui.

Lietuvos ir Lenkijos bendradarbiavimas intensyviausiai reiškiasi per bendrus ekonominius ir energetikos projektus. Būtina pabrėžti Lietuvos ir Lenkijos elektros jungties projekto LITPOLINK svarbą visame regiono kontekste. Ekonominiu požiūriu Lenkiją galima laikyti intensyvia Lietuvos partnere. Dvišalių santykių lygiu pastebimos Lenkijos investicijos į Lietuvą, prekybos vystymas, taip pat Lenkijos vaidmuo elektros ir dujų tinklų sujungimo projektuose [5]. Vykdamas energetikos politiką, kuri nukreipta energetinės nepriklausomybės link, Lenkiją galima vertinti kaip vieną svarbiausių strateginių partnerių ir investuotojų.

Literatūra

- [1] Pukšto, A.; Milerytė, G. *Lietuva ir Lenkija XX a. geopolitinėje vaizduotėje*. Vytauto Didžiojo universitetas, 2013.
- [2] Kosiedowski, W. *Regiony Europy Środkowo-Wschodniej w procesie integracji: ze szczególnym uwzględnieniem wschodniego pogranicza Unii Europejskiej*. Wydawn. Nauk. Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, 2008.

- [3] Bagiński, P. *Polityka współpracy rozwojowej Unii Europejskiej w kontekście polskiej prezydencji w Radzie UE w 2011 r.: przewodnik dla posłów i senatorów*. Warszawa: Polska Akcja Humanitarna, 2011.
- [4] Adamczyk, A.; Zajączkowski, K. *Poland in the European Union: adjustment and modernization: lessons for Ukraine*. Warsaw: Centre for Europe – University of Warsaw, 2012.
- [5] Nowak, B. *Energy Policy of the European Union. Chosen legal and political aspects and their implications for Poland*. Warsaw, 2009.

ELEKTRONINIŲ VIEŠŪJŲ PASLAUGŲ VYSTYMO VEIKSNIAI LIETUVOS SAVIVALDYBĖSE

K. Rimkutė¹, E. Gaulė¹

¹ *Kauno technologijos universitetas*

Kompleksinis elektroninių viešųjų paslaugų vystymo veiksnių savivaldybėse tyrimas yra nauja bei aktuali tema, kadangi ši sritis Lietuvoje yra nepakankamai ištirta. Tyrimo rezultatai reikšmingi tiek moksliniu, tiek praktiniu požiūriais. Pirma, atliekant tyrimą bus nustatyti ir suklasifikuoti elektroninių viešųjų paslaugų vystymo veiksniai. Antra, atliktas šių veiksnių tyrimas Lietuvos savivaldybėse, kurio rezultatai leidžia paaiškinti netolygaus išsivystymo skirtumus ir gali būti naudojami elektroninių viešųjų paslaugų Lietuvos savivaldybėse vystymui.

Tyrimo *tikslas* – išanalizuoti elektroninių viešųjų paslaugų vystymo veiksnius Lietuvos savivaldybėse.

Tyrimo *uždaviniai*:

1. Identifikuoti ir suklasifikuoti elektroninių viešųjų paslaugų vystymo veiksnius.
2. Nustatyti elektroninių viešųjų paslaugų vystymo veiksnius Lietuvos savivaldybėse.

Tyrimo *metodai*: mokslinės literatūros analizė, interviu, koreliacinė analizė.

Elektroninių viešųjų paslaugų savivaldybėse vystymo veiksniai nėra susisteminti, tačiau yra nustatyti e. valdžios ir jos elementų (e. demokratijos, e. administravimo, e. valdymo) bei savivaldybių e. svetainių vystymo veiksniai. Vadovaujantis logika, kad elektroninės viešosios paslaugos yra e. valdžios dalis, o e. svetainės – šių paslaugų teikimo „platforma“, šių tyrimų rezultatais yra remiamasi nustatant elektroninių viešųjų paslaugų vystymo veiksnius savivaldybėse (žr. 1 pav.). Mokslinės literatūros analizės metu identifikuoti 49 veiksniai, turintys įtakos elektroninių viešųjų paslaugų vystymui savivaldybėse. Pastarieji veiksniai buvo suklasifikuoti (pagal esminius požymius, prigimtį, savybes) į 7 veiksnių grupes, kurios sudarytos remiantis kitų autorių [1, 2, 3, 4] išskiriamomis veiksnių grupėmis (žr. 1 pav.).

Elektroninių viešųjų paslaugų vystymo veiksnių raiškos Lietuvoje įvertinimui atlikti iš dalies struktūruoti interviu, kurių metu apklausti 8 ekspertai (LR Vidaus reikalų ministerijos, Lietuvos savivaldybių asociacijos, savivaldybės at-



1 pav. Elektroninių viešųjų paslaugų vystymo veiksnių sistema

stovai ir mokslininkai). Atlikta šių interviu turinio analizė atskleidė, kad gyventojų, verslo subjektų elektroninių viešųjų paslaugų poreikis ir paklausa skatina atnaujinti esamas bei kurti naujas e. paslaugas. Šis poreikis gali būti formuojamas demografinių (gyventojų skaičiaus ir gimstamumo lygio didėjimo) bei geografinių (gyventojų tankio) veiksniais. E. paslaugų vystymą taip pat skatina savivaldybės finansinis pajėgumas, darbuotojų palaikymas jas diegiant, politinė valia ir strateginis planavimas e. paslaugų srityje, tačiau pastarųjų veiksniais stoka šį procesą stabdo. E. paslaugų vystymas stabdomas ir nenuoseklus, neišbaigto šios srities teisinio reglamentavimo, neautomatizuojamų procesų, darbuotojų kaitos bei techninio sąveikumo tarp viešojo sektoriaus organizacijų, bendradarbiavimo tarp savivaldybių, kuriant ir diegiant e. paslaugas, stokos. Savivaldybės finansinis pajėgumas, jos profilis, dydis, korupcijos lygis, turimi žmogiškieji ištekliai, IT skyrius (yra / nėra), IT specialistų skaičius, darbuotojų technologiniai gebėjimai, decentralizuotas viešųjų paslaugų elektronizavimas, konkurencija tarp savivaldybių, universitetų skaičius, suinteresuotų šalių parama, plačiajuosčio interneto skvarba bei vartotojų kompiuterinis raštingumas ir e. parašo naudojimas – tai veiksniai, kurie lemia netolygumus tarp Lietuvos savivaldybių.

Koreliacinė analizė taikyta siekiant nustatyti ryšius tarp e. paslaugų išvystymo lygio ir identifikuotų veiksniais. Nustatyti kiekvieno veiksnio kokybiniai ir / arba kiekybiniai (rodikliai) vertinimo parametrai, kurių duomenys buvo su-

rinkti iš Lietuvos statistikos departamento oficialiosios statistikos portalo. Nau-
dojant „IBM SPSS Statistics 20“ programą, buvo skaičiuojamas Spirmeno (angl.
Spearman) ranginės koreliacijos koeficientas tarp surinktų 2012 m. rodiklių
(e. paslaugų vystymo veiksnių) ir 2012 m. sausio mėn. atlikto Rutgers e. valdy-
mo vykdymo (angl. *Rutgers E-Governance Performance Index*) dalinio paslaugų
indekso. Dalis tyrimui reikalingų duomenų apie Lietuvos savivaldybes nėra tei-
kiami, pavyzdžiui, IT specialistų skaičius ir kt., todėl tai buvo pagrindinis tyrimo
apribojimas, dėl kurio technologinių bei institucinių-organizacinių veiksnių gru-
pių koreliacijos nebuvo skaičiuotos. Atskleistas statistiškai reikšmingas teigiamas
ryšys tarp elektroninių viešųjų paslaugų išvystymo lygio ir šių veiksnių Lietuvos
savivaldybėse: *geografiniai* – nėra; *kultūriniai* – nėra; *politiniai-teisiniai* – politinis
dalyvavimas (aktyvumas LR Prezidento rinkimuose); *finansiniai-ekonominiai* –
ūkio subjektų (ypač 150–249, 500–999 ir iš viso pagal darbuotojų skaičių) bei
vietos vienetų (ypač informacijos ir ryšių ūkio subjektai). Atvirkštinė koreliacija
nustatyta su šiais veiksniais: *sociodemografiniai* – gyventojų sudėtis pagal 5–9,
10–14, 15–19 amžiaus grupes bei *finansiniai-ekonominiai* – savivaldybių biudže-
tų pajamos (ypač iš prekių ir paslaugų mokesčių) ir savivaldybių pajamų dalis,
tenkanti vienam gyventojui. Pažymėtina, kad savivaldybėse, kurios yra aukščiau-
siai išvysčiusios e. paslaugas, nustatytas reikšmingas teigiamas ryšys tarp Rut-
gers e. valdymo vykdymo dalinio paslaugų indekso ir universitetų, kolegijų bei
muziejų skaičiaus. Taigi galima teigti, kad aukštas elektroninių viešųjų paslaugų
išvystymo lygis yra tose Lietuvos savivaldybėse, kuriose yra aukšta ūkio subjektų,
švietimo įstaigų koncentracija, t. y. tose, kurios gali būti laikytinos ekonominiais
bei kultūros centrais Lietuvoje.

Literatūra

- [1] Gaulė, E.; Žilinskas, G. *Viešoji politika ir administravimas*, 2013, 12(1): 80–93.
- [2] Gil-Garcia, J. R. *Enacting Electronic Government Success*. Springer Science+
Business Media, New York, 2012. 254 p.
- [3] Klischewski, R.; Lessa, L. Sustainability of E-Government Success: An In-
tegrated Research Agenda. In J. R. Gil-Garcia (Ed.). *E-Government Success
Factors and Measures*. IGI Global, Hershey, 2013. 104–123 p.
- [4] Safeena, R.; Kammani, A. *International Journal of Managing Information
Technology*, 2013, 5(1): 13–22.

TAISYTOS ADENBRUKO KOGNITYVINIO TYRIMO METODIKOS TAIKYMAS ALZHEIMERIO LIGOS IR FRONTOTEMPORALINĖS DEMENCIJOS DIFERENCINĖJE DIAGNOSTIKOJE

A. Rotomskis¹, A. Bagdonas¹

¹ *Vilniaus universitetas*

Tyrimo problema. Šiuo metu nė vienas iš Lietuvoje demencijų atrankinei ir diferencinei diagnostikai taikomų kognityvinių testų neatitinka visų reikalaujamų idealaus ar visuotinai pripažinto testo savybių [1]. Adenbruko kognityvinio tyrimo metodika – taisyta (ACE-R), kuri šiuo metu validizuojama lietuviškai kalbančioje populiacijoje, galimai yra priimtinausias testas demencijų atrankinei ir diferencinei diagnostikai [2]. Alzheimerio ligos ir frontotemporalinės demencijos diferencinė diagnostika yra viena dažniausių diagnostinių problemų klinikinėje praktikoje. Vienas pagrindinių Alzheimerio ligos ir frontotemporalinės demencijos skiriamųjų bruožų yra skirtingi pažintinių procesų sutrikimai (skirtingi neuropsichologiniai profiliai) [3]. Rasta, kad ACE-R gali atskirti Alzheimerio liga sergančiuosius nuo frontotemporaline demencija sergančių asmenų [2], nors rezultatai nėra universalūs visose šalyse [4].

Tyrimo tikslas – nustatyti, ar ACE-R diferencijuoja Alzheimerio ligą nuo frontotemporalinės demencijos lietuviškai kalbančioje populiacijoje.

Metodai. Visi tyrimo dalyviai buvo vyresni nei 50 metų. Tyrimo imtį sudarė 113 tiriamųjų: 37 sergantieji Alzheimerio liga, 30 sergančiųjų frontotemporaline demencija ir 46 kontrolinės imties tiriamieji. Tyrimo dalyviai atliko ACE-R ir atsakė į sociodemografinių kintamųjų anketos klausimus.

Rezultatai. ACE-R vidinis suderintumas yra aukštas (*Cronbach alfa* yra 0,884). ACE-R dalijimo pusiau metodu skaičiuotas patikimumas yra priimtinas (Gatmano koeficientas yra 0,756; Spirmeno ir Brauno koeficientas – 0,782). Taikant tiriamąją faktoriinę analizę, rastas 5 faktorių modelis. ACE-R tikslumas, identifikuojant asmenis, sergančius demencija, yra labai aukštas (AUC yra 1). Alzheimerio liga ir frontotemporaline demencija sergantys asmenys turėjo skirtingus neuropsichologinius profilius, taikant ACE-R. Alzheimerio liga sergantys asmenys surinko didesnius žodinius sklandumo subtesto įverčius (vidutiniškai 7 balai) nei frontotemporaline demencija sergantys asmenys (vidutiniškai 5,4 balų).

Alzheimerio liga sergantys asmenys surinko didesnius kalbos subtesto įverčius (vidutiniškai 17 balų) nei frontotemporaline demencija sergantys asmenys (vidutiniškai 10,67 balų). Frontotemporaline demencija sergantys asmenys buvo linkę surinkti didesnius dėmesio ir orientacijos subtesto įverčius (vidutiniškai 16,17 balų) nei Alzheimerio liga sergantys asmenys (vidutiniškai 12,62 balų). Frontotemporaline demencija sergantys asmenys buvo linkę surinkti didesnius atminties subtesto įverčius (vidutiniškai 16,83 balų) nei Alzheimerio liga sergantys asmenys (vidutiniškai 10,05 balų). SKOP įvertis, kuris gaunamas pagal formulę $SKOP = (\text{Žodinis sklandumas} + \text{Kalba}) / (\text{Orientacija} + \text{Vardo ir adreso atgamimas})$, diferencijavo Alzheimerio liga ir frontotemporaline demencija sergančius asmenis. SKOP įvertis <1,7 aukštu tikslumu identifikuodavo asmenis, sergančius frontotemporaline demencija (AUC yra 0,86). SKOP įvertis >2,7 patenkinamu tikslumu identifikuodavo asmenis, sergančius Alzheimerio liga (AUC yra 0,78).

Išvada. ACE-R yra patikimas ir validus instrumentas, kuris diferencijuoja Alzheimerio liga ir frontotemporaline demencija sergančius asmenis.

Literatūra

- [1] Najūtė, G.; Petrikonis, K.; Rastenytė, D. Brief screening tests for cognitive impairment, *Neurologijos seminarai*, 2009, 13(42): 183–190.
- [2] Mioshi, E. D. K.; Dawson, K.; Mitchell, J.; Arnold, R.; Hodges, J. R. The Addenbrooke's Cognitive Examination Revised (ACE-R): a brief cognitive test battery for dementia screening, *Journal of Geriatric Psychiatry*, 2006, 21: 1078–1085.
- [3] Budrys, V. *Klinikinė neurologija*. Vilnius: Vaistų žinios, 2009.
- [4] Stokholm, J.; Vogel, A.; Johannsen, P.; Waldemar, G. Validation of the Danish Addenbrooke's Cognitive Examination as a screening test in a memory clinic, *Dementia and geriatric cognitive disorders*, 2009, 27: 361–365.

PEDAGOGINIŲ STUDIJŲ PASIRINKIMO VEIKSNIŲ IR STUDENTŲ TOLESNIO KETINIMO EITI PASIRINKTU PROFESINIU KELIU SĄSAJOS

L. Šimkutė¹, O. Merfeldaitė²

¹ *Mykolo Romerio universitetas*

Tyrimo aktualumas. Nuolatiniai globalūs politiniai, ekonominiai, demografiniai ir kiti kaitos procesai daro įtaką ir darbo pasaulio kaitai, kinta darbo pobūdis, darbo krūvis, pastebima darbo vietų dinamika [5]. Vykstant šiems pokyčiams, neabejotinai keičiasi situacija ir švietimo sistemoje. Nuolatiniai pokyčiai moksle ir technikoje, socialinės transformacijos kelia naujus reikalavimus mokyklai ir pedagogo karjerai [2]. Todėl itin svarbu, kad būtumi pedagogai būtų itin motyvuoti. Kadangi labai dažnai mokytojo motyvacija lemia ne tik mokinių pasiekimus, bet ir pokyčius visuomenėje, todėl ypač aktualūs tampa pedagogų profesijos pasirinkimo motyvacijos klausimai [4].

Šiuolaikiniame pasaulyje profesijos pasirinkimas iš tiesų yra nelengvas uždavinys. Dažniausiai jis suvokiamas kaip ilgalaikis procesas [3]. Profesinis apsisprendimas yra itin svarbus bendro asmenybės apsisprendimo aspektas, kuris siejasi su sąmoningu siekiu rasti vietą gyvenime ir darbo pasaulyje, suprasti tiek save, tiek savo profesinį pašaukimą bei suplanuoti savo gyvenimo kelią. Kuomet tinkamai pasirenkama profesija, žmogus pajaučia, kad įgijęs kažką vertingo jis gali kažką vertingo perduoti ir aplinkai [1].

Taigi, kyla problema, kad neteisingai pasirinkta profesija, šiuo atveju pedagogo, gali demotyvuoti sieti tolimesnę karjerą su pasirinkta profesija.

Tyrimo objektas – pedagogikos studijų pasirinkimą lemiantys veiksniai.

Tyrimo tikslas – atskleisti pedagogikos studijų rinkimosi motyvus ir nustatyti jų sąsają su tolimesniu profesijos pasirinkimu.

Tyrimo metodika.

Tyrimas atliktas pasitelkiant teorinę mokslinės literatūros, dokumentų analizę bei atlikus *empirinius tyrimus*: pusiau struktūruotą interviu, kuriuo remiantis buvo sudarytas atvirojo / uždarojo tipo klausimynas, anketinė apklausa, padėjusi atskleisti pagrindinius pedagoginių studijų pasirinkimo motyvus ir studentų ketinimą eiti pasirinktu pedagoginiu keliu, bei statistinę tyrimo metodų analizę, taikant SPSS (*Statistical Package for Social Sciences*) programinės įrangos 20.0

versiją. Buvo taikyti matematinės statistinės analizės metodai: Chi kvadratas ir Kruskal-Wallis kriterijai.

Tiriamieji.

Kokybiniame tyrime, atliekant pusiau struktūruotą interviu, buvo apklausti 9 informantai, kol galiausiai jų atsakymai ėmė kartotis. Apklausti 4 studentai iš Mykolo Romerio universiteto, 3 studentai iš Lietuvos edukologijos universiteto ir 2 – iš Šiaulių universiteto. **Kiekybiniame tyrime** dalyvavo 107 respondentai: iš Klaipėdos, Lietuvos edukologijos, Mykolo Romerio ir Šiaulių universitetų. Respondentai – socialiniai pedagogai, specialieji pedagogai, ugdymo karjerai pedagogai bei vaikystės pedagogai.

Atlikus tyrimą išskirti pagrindiniai rezultatai.

Pedagoginių studijų pasirinkimui turi įtakos vidiniai ir išoriniai veiksniai. Vidiniams veiksniams priskiriami amžius, intelektas, interesai, aspiracijos, gebėjimai, potraukis kuriai nors sričiai ir kt., o išoriniams veiksniams – šeima, draugai, žiniasklaida, mokyimo institucijos, bendruomenė, švietimas, įvairūs procesai šalyje ir pasaulyje bei visuomenės požiūris į tam tikras profesijas, kurios skirstomos į „geras“ arba „blogas“. Pedagoginių studijų pasirinkimą dažniausiai lemia: pedagoginis pašaukimas, saviraiškos poreikis bei įgyta patirtis, tokia, kaip vestos pamokos, mažesnių vaikų priežiūra. Kiti skatinantys motyvai rinktis pedagogines studijas yra siekis įgyti auštojo mokslo diplomą, noras įgyti daugiau žinių arba siekis gerinti socialinę padėtį. Studentų požiūriu, daugiausia įtakos renkantis studijas turėjo: sąmoningas paties asmens sprendimas, vertybinės nuostatos, asmeninės būdo savybės, galimybė teikti naudą visuomenei, gebėjimais atlikti tam tikrą veiklą, interesai ir polinkiai, galimybė tobulėti kaip asmenybei.

Didžioji dauguma apklaustų studentų ketina sieti gyvenimą su pasirinkta pedagogo profesija. Daugiausiai gyvenimą su pedagogo profesiją ketina sieti asmenys, kurie studijas rinkosi pirmuoju arba vienu iš pirmųjų prioritetų, renkantis studijas vadovavosi savo paties asmeniniu sprendimu, pedagoginiu pašaukimu bei įgyta patirtimi mokykloje. Taip pat itin svarbūs motyvai, kurie skatina sieti karjerą su pasirinkta profesija: siekis tobulėti, noras rūpintis kitais žmonėmis, nepriklausomybės siekis darbe, išbandytos pedagoginės praktikos, profesijos įdomumas ir atitikimas lūkesčiams bei noras užsitikrinti ateitį.

Literatūra

- [1] Augienė, D. *Karjera: nuo profesijos pasirinkimo iki profesinės veiklos organizacijoje*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla, 2009. 196 p.
- [2] Dačiulytė, R.; Dromantienė, L.; Indrašienė, V.; Merfeldaitė, O.; Nefas, S.; Penkauskienė, D.; Prakapas, R.; Railienė, A. Projektas „Pedagogų kvalifikaci-

jos tobulinimo ir perkvalifikavimo sistemos plėtra“. Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo modelis [interaktyvus]. [Žiūrėta 2014-02-28]. Vilnius, 2012. 3 p. Prieiga internete: <http://www.upc.smm.lt/projektai/pkt/naujienos/modelis/PKT_modelis.pdf>.

- [3] Jovaiša, L. Profesinio konsultavimo psichologija. Vilnius: Agora, 2009. 318 p.
- [4] Radzevičiūtė, E. Pasirinkimo motyvacija ir jos kaita studijų metu [interaktyvus]. Vilnius, 2007. 1–6 p. [Žiūrėta 2014-02-27]. Prieiga internete: <<http://archive.minfolit.lt/arch/18501/18669.pdf>>.
- [5] Stanišauskienė, V.; Statauskienė, L.; Likienė, S.; A. Naseckaitė, A. Ugdymo karjerai programa mokiniams besimokantiems pagal pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo ir profesinio mokymo programas. Projektas [interaktyvus]. Vilnius, 2012. 2 p. [Žiūrėta 2012-02-28]. Prieiga internete: <http://www.google.lt/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0C-DMQFjAB&url=http%3A%2F%2Fmukis.lt%2Fdownload%2F178%2Fugdyimo&ei=lEqeUtTzEoK34AS3mIGQAw&usq=AFQjCNG6BQq_Os-S6dj95Q3Tt3E7Ussbifg&sig2=rTh3UMwcRlyOE8tCku7Y3w&bvm=-bv.57155469,d.bGE>.

INFORMACIJOS APIE LYČIŲ NELYGYBĘ POVEIKIS JAUNŲ MOTERŲ SAVĖS SUDAIKTINIMUI IR SU LYTIMI SUSIJUSIOS SISTEMOS PATEISINIMUI

E. Švedas¹, R. Erentaitė¹

¹*Mykolo Romerio universitetas*

Tyrimu siekta nustatyti, kaip informacija, skatinanti kvestionuoti su lytimi susijusios socialinės sistemos teisingumą, veikia įvairius jaunų moterų savęs sudaiktinimo aspektus ir lyčių sistemos pateisinimo tendencijas. Sistemos pateisinimo (*System justification* [1]) teorijos esminis postulatas teigia, jog individai yra motyvuoti esamas (socialines, politines, ekonomines ar kitokias) sistemas suvokti kaip teisingas ir pageidautinas. Šioje teorinėje perspektyvoje atliktų eksperimentinių tyrimų rezultatai rodo, jog grėsmė sistemos teisingumui (pvz., gauta informacija apie socialinę nelygybę) stiprina tendenciją rasti esamos padėties pateisinimą ir kad tai gali būti daroma taikant įvairias psichologines strategijas [2]. Moterų savęs sudaiktinimas, anot kitų autorių, potencialiai yra esamos lyčių sistemos pateisinimo funkciją atliekantis veiksmas ir gali būti matomas kaip kompensacinė, tradicinius lyčių vaidmenis atspindinti reakcija į lyčių nelygybę [3]. Tiriant moterų savęs sudaiktinimą yra perspektyvu atsižvelgti ne tik į bendrus [4, 5], bet ir į subtilesnius, savęs seksualizavimą apimančius savęs sudaiktinimo aspektus [6, 7].

Atliktame tyrime tikrintos hipotezės, kad tiriamosioms suteikus motyvą kvestionuoti lyčių sistemos teisingumą, įvairių savęs sudaiktinimo aspektų (kūno sekimo, išvaizdos sureikšminimo, pasitenkinimo seksualizavimu ir seksualinio įgalinimo) įverčiai didės, taip pat, kad bus stebimi su lytimi susijusios socialinės sistemos pateisinimo skirtumai.

Metodai. Atliktas eksperimentas, kuriame dalyvavo 90 heteroseksualių 18–30 metų amžiaus ($M_o = 21$, $M = 21,53$, $SD = 3,08$) moterų, atsitiktinai paskirstytų į tris grupes (grupės pagal demografinius ir kitus duomenis reikšmingai nesiskyrė). Imtis rinkta patogiuoju būdu „Facebook“ socialiniame tinkle, paskelbus reklaminį skelbimą su kvietimu neatlygintinai dalyvauti psichologiniuose tyrimuose (reklamos auditorija – 18–30 metų amžiaus Lietuvoje gyvenančios moterys). Tiriamosios atsitiktiniu būdu nukreiptos į vieną iš trijų skirtingo turinio anketų internete, kuriose buvo prašoma trumpai raštu atsakyti į du klausimus. Ekspe-

rimentinei grupei cituotos tarptautinių indeksų išvados, kad Lietuvoje moterys vidutiniškai gauna 12,6 % mažesnę atlygį nei vyrai, taip pat, kad tik 15 % Lietuvos įmonių aukščiausias vadovaujamas pareigas eina moterys, ir klausta, kokios, tiriamųjų nuomone, yra to priežastys. Pirmai kontrolinei grupei pateikti du neutralūs klausimai – klausta, kuo tiriamosioms yra svarbūs internetiniai socialiniai tinklai bei kodėl, jų nuomone, šiais tinklais naudojasi kiti žmonės. Antrai kontrolinei grupei pateikti nelygybės atžvilgiu neutralūs, tačiau su lytimi susiję klausimai – klausta, kuo, tiriamųjų nuomone, vyrų ir moterų veikla internetiniuose socialiniuose tinkluose skiriasi ir ar šie tinklai vyrams ir moterims yra vienodai svarbūs. Atsakiusioms į klausimus tyrimo dalyvėms buvo padėkota ir paprašyta dalyvauti dar vienoje apklausoje. Pateikta nuoroda vedė į iš pažiūros nesusijusio tyrimo apie „seksualumą ir pasitenkinimą savo kūnu“ anketą su priklausomus kintamuosius matuojančiomis metodikomis. Savęs sudaiktinimas matuotas Sudaiktinančio požiūrio į kūną klausimyno (*Objectified Body Consciousness Scale*) Kūno sekimo subskale ($\alpha = 0,68$) [4] ir modifikuota bei naudojimui internete adaptuota Savęs sudaiktinimo klausimyno (*Self-Objectification Questionnaire*) savybių rangavimo užduotimi [5]. Tiriamosios taip pat užpildė Seksualinio įgalinimo klausimyno (*Sex is Power Scale*) Savęs įgalinimo subskalę ($\alpha = 0,87$) [6] ir Pasitenkinimo seksualizavimu klausimyną (*Enjoyment of Sexualization Scale*, $\alpha = 0,81$) [7]. Po to tiriamosios užpildė Su lytimi susijusios sistemos pateisinimo klausimyną (*Gender-specific System Justification scale*, $\alpha = 0,72$) [8] ir atsakė į demografinius bei kitus klausimus. Apklausos pabaigoje dalyvės informuotos apie tyrimo tikslus.

Rezultatai. 5 X 3 MANOVA modelis buvo statistiškai reikšmingas: Wilks $\Lambda = 0,64$, $F(10, 166) = 4,2$, $p < 0,001$, $\eta_p^2 = 0,20$. Statistiškai reikšmingi pokyčiai rasti sistemos pateisinimo bei savęs sudaiktinimo kintamųjų atveju. *Post hoc* su Bonferroni korekcija analizės rezultatai parodė, jog su lytimi susijusios sistemos pateisinimo įverčiai eksperimentinėje grupėje ($M = 4,66$, $SD = 1,36$) yra reikšmingai žemesni, palyginti su pirma ($M = 5,51$, $SD = 1,31$, $p_{\text{koreguota}} = 0,03$) ir su antra ($5,60$, $SD = 1,14$, $p_{\text{koreguota}} = 0,01$) kontrolinėmis grupėmis: $F(2, 87) = 5,22$, $p = 0,007$, $\eta_p^2 = 0,11$. Taip pat paaiškėjo, jog savęs sudaiktinimo (išvaizdos sureikšminimo) įverčiai yra reikšmingai aukštesni eksperimentinėje ($M = -1,69$, $SD = 9,58$) ir antroje kontrolinėje grupėse ($M = -1,20$, $SD = 9,77$), palyginti su pirma kontroline grupe ($M = -10,57$, $SD = 10,92$, $p_{\text{koreguota}} = 0,003$ ir $0,002$): $F(2, 87) = 7,92$, $p < 0,001$, $\eta_p^2 = 0,15$. Kitų priklausomų kintamųjų įverčiai tarp grupių reikšmingai nesiskyrė.

Išvados. Tyrimas atskleidė, jog informacija apie lyčių nelygybę mažina su lytimi susijusios sistemos pateisinimą, taip pat, kad išvaizdos sureikšminimas gali būti paskatintas su lytimi (bet nebūtinai su lyčių nelygybe) susijusios informacijos.

Literatūra

- [1] Jost, J. T.; Banaji, M. R. *British Journal of Social Psychology*, 1994, 33(1): 1–27.
- [2] Kay, A. C.; Friesen, J. *Current Directions in Psychological Science*, 2011, 20(6): 360–364.
- [3] Calogero, R. M. In S. J. Gervais (Ed.), *Objectification and (De)Humanization: 60th Nebraska Symposium on Motivation*. New York: Springer, 2013. 188 p.
- [4] McKinley, N. M.; Hyde, J. S. *Psychology of women quarterly*, 1996, 20(2): 181–215.
- [5] Noll, S. M.; Fredrickson, B. L. *Psychology of Women Quarterly*, 1998, 22(4): 623–636.
- [6] Erchull, M. J.; Liss, M. *Gender Issues*, 2013, 30(1–4): 39–53.
- [7] Liss, M.; Erchull, M. J.; Ramsey, L. R. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 2011, 37(1): 55–68.
- [8] Jost, J. T.; Kay, A. C. *Journal of Personality and Social Psychology*, 2005, 88(3): 498–509.

MOKINIŲ FIZINIO PAJĖGUMO BEI PASYVUMO KAITA TAIKANT INTERVENCINĘ PROGRAMĄ HOPSPORT BRAIN BREAKS

L. Tumynaitė¹, A. Emeljanovas¹

¹ Lietuvos sporto universitetas

Per paskutiniąsias dekadas mokinių fizinis aktyvumas dramatiškai sumažėjo [1]. Žaidimai lauke buvo pakeisti į mažiau fizinių pastangų reikalaujančius užsiėmimus patalpose [2]. Vaikai vis dažniau yra vežami į mokyklą automobiliu ar važiuoja autobusu, nei keliauja į mokyklą pėsčiomis arba dviračiu. Tuo pačiu dalyvavimas organizuotame sporte taip pat mažėja [3].

Šiandien, sparčiai besikeičiant šiuolaikinei visuomenei, ryškiai keičiasi ir mokinių judėjimo galimybės. L. Kardelienė su bedraautoriais [4] teigia, jog visuomenės vis labiau tampa sparčių komunikacinių ir informacinių technologijų vartotojos. Jaunų žmonių gyvenimo būdą galima dažniau apibūdinti kaip pasyvų nei kaip fiziškai aktyvų. Tai patvirtina, kad didžioji dauguma Lietuvos moksleivių nėra pakankamai fiziškai aktyvūs, menkai suvokia fizinio aktyvumo reikšmę savo sveikatai.

Fizinis pajėgumas yra įgytų arba esamų požymių kompleksas, susiejantis žmogaus gebėjimą atlikti tam tikrą fizinį veiksmą [5]. Yra išskiriami trys fizinio pajėgumo matmenys: organinis, judėjimo, kultūrinis.

Fizinio pasyvumo bei fizinio pajėgumo ryšiai pagrįsti gausiais epidemiologiniais tyrimais [6]. Fizinis pajėgumas yra glaudžiai susijęs su fiziniu pasyvumu. Daugelyje tyrimų vis dar kyla klausimas, kaip vaikų fizinio aktyvumo dažnumas, intensyvumas ir trukmė gali turėti įtakos jų fiziniam pajėgumui [7].

Informacinių technologijų priemonės gali padėti spręsti šią problemą [8]. Vienas iš minėtų problemų sprendimo būdų yra intervencinių vaizdo žaidimų įgalinimas mokyklose. Jų metu elektroniniai žaidimai skatina vaikus būti fiziškai aktyviems, naudojant rankų, kojų ar viso kūno judesius. Aktyvus vaizdo žaidimas glaudžiai siejasi su realybe, ir, žaidžiant šiuos žaidimus, rezultatai skatina kasdienės aktyvios veiklos įpročių formavimąsi [9].

Tyrimo tikslas – nustatyti pradinių klasių mokinių fizinio pajėgumo bei pasyvumo kaitą, taikant intervencinę vaizdo filmukų programą „HOPSport BB“ mokykloje, pertraukų metu.

Tyrimo uždaviniai:

Ištirti pradinį klasių mokinių fizinio pajėgumo kaitą, taikant intervencinę programą „HOPSport BB“.

Ištirti pradinį klasių mokinių fizinio pasyvumo kaitą, taikant intervencinę programą „HOPSport BB“.

Tyrimo metodai. Fizinio pajėgumo testai buvo atliekami pagal I. Fjortoft et al. (Fjortoft *et al.*, 2011) testų metodiką. Tiriamųjų fiziniam parengtumui matuoti taikyti 9 fizinio pajėgumo testai. Mokinių fiziniam pasyvumui tirti buvo naudojama anketa „Moksleivių su sveikata susijęs elgesys“ (angl. *Health Behaviour of School Children* (HBSC)). Fizinio aktyvumo intervencija „HOPSport Brain Breaks“ – tai 2–10 minučių filmukai, pagrįsti fiziniu aktyvumu pertraukų metu. Be jokių papildomų planavimų ar pasiruošimų mokytojai, turėdami savo asmeninį prisijungimą, informacinėmis technologijomis kiekvieną dieną vienos pertraukos metu savo klasei rodo vieną ilgesnį ar du trumpesnius filmukus. Kiekvienas filmukas, kurio herojus tikras arba animuotas instruktorius, gerina mokinių motorinius įgūdžius ir praktinius gebėjimus. Filmukų kontekstą sudaro sveikatos žinios ir sveikos mitybos mokymas, socialinių įgūdžių lavinimas, aplinkos valdymas, tam tikros matematikos, rašymo įgūdžių, kalbos, dailės, muzikos ir kultūrinės žinios. Nuoroda į oficialų projekto interneto tinklalapį: <http://www.hopsports.com/content.php?pgID=289>.

Tyrimų organizavimas. Intervencinė programa buvo vykdoma pradinėje mokykloje, Kaune. Tyrimui parinkta po dvi klases iš 1, 2, 3 ir 4 klasių: viena klasė eksperimentinė, kita – kontrolinė. Prieš programos vykdymą buvo ištirtas visų klasių mokinių fizinis pajėgumas ir pateiktos užpildyti anketos. Anketa matuoja vaikų suvokimą ir požiūrį į fizinę veiklą, pasitikėjimą savimi, atliekant fizinę veiklą, bei tam tikras akademinės žinias, kurios buvo tikrinamos intervencijos tikslais. Tris mėnesius mažiausiai kartą per dieną buvo rodomi 5–9 minučių filmukai. Filmukų stebėjimo veiklą koordinavo klasių mokytojos. Po intervencinės programos anketomis vėl ištirtas mokinių fizinis aktyvumas ir testais patikrintas fizinis pajėgumas.

Rezultatai. Berniukų grupėje, palyginus eksperimentinę bei kontrolinę grupes, nustatyti statistiškai patikimi pokyčio skirtumai ($p < 0,05$) fizinio pajėgumo teste (šuoliavimas viena koja ($s / 7 m$)). Kontrolinės grupės rezultatų vidurkiai yra geresni. Tai žymi berniukų kontrolinės grupės geresnį pajėgumą, atliekant šį testą. Statistiškai patikima reikšmė ($p < 0,05$) nustatyta, palyginus kompiuterio naudojimą savaitgaliais mergaičių grupėje tarp eksperimentinės ir kontrolinės grupių. Eksperimentinės grupės didesnis vidurkis rodo, jog šios grupės dalyvių naudojimas kompiuteriu savaitgaliais sumažėjo. Atlikus tuos pačius pokyčio palyginimus berniukų grupėje, pastebėta statistiškai patikimas ($p < 0,05$) eksperimentinės grupės dalyvių televizoriaus žiūrėjimo darbo dienomis sumažėjimas.

Literatūra

- [1] Anderssen, L.; Harro, M.; Sardinha, L., *et al.* Physical activity and clustered cardiovascular risk in children: a cross-sectional study (The European Youth Heart Study), *Lancet*, 2006, 368: 299–304.
- [2] Grund, A.; Dilba, B.; Forberger, K., *et al.* Relationships between physical activity, physical fitness, muscle strength and nutritional state in 5- to 11-year-old children, *Eur J Appl Physiol.*, 2000, 82: 425–438.
- [3] Rice, M. H.; Howell, C. C. Measurement of physical activity, exercise, and physical fitness in children: issues and concerns, *J Pediatr Nurs.*, 2000, 3: 148–156.
- [4] Kardelienė, L.; Rakauskienė, V.; Kardelis, K. *Fizinio aktyvumo skatinimas taikant edukacinę konsultavimą*. Kaunas: LKKA. 198 p.
- [5] Keith, N. R.; Stump, T. E.; Clark, D. O. Developing a Self-Reported Physical Fitness Survey, *Med Sci Sports Exerc*, 2012, 44(7): 1388–1394.
- [6] Strong, W. B.; Malina, R. M.; Blimkie, C. J. R., *et al.* Evidence based physical activity for school-age youth, *Journal of Pediatrics*, 2005, 146(6): 732–737.
- [7] Fjortoft, I.; Pedersen, A. V.; Sigmundsson, H., *et al.* Measuring physical fitness in children who are 5 to 12 years old with a test battery that is functional and easy to administer, *Physical therapy*, 2011, 91(7): 1087–1095.
- [8] Latham, A. J.; Patston, L. M.; Tippett, L. J. The virtual brain: 30 years of video-game play and cognitive abilities, *Front. Psychol.*, 2013, 4: 941.
- [9] Maddison, R.; Foley, L.; Ni Mhurchu, C., *et al.* Effects of active video games on body composition: a randomized controlled trial, *Am J Clin Nutr.*, 2011, 94(1): 156–163.

Studentų moksliniai tyrimai 2013/2014

Projekto *Studentų mokslinės veiklos skatinimas* leidinys
2007–2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 3 prioriteto
„Tyrėjų gebėjimų stiprinimas“ VP1-3.1-ŠMM-01-V priemonė
„Mokslininkų ir kitų tyrėjų kvalifikacijos tobulinimas,
mobilumo ir studentų mokslinių darbų skatinimas“

Lietuvos mokslo taryba, Gedimino pr. 3, LT-01103 Vilnius

Redagavo *Zita Markūnaitė*
Maketavo *Svetlana Šareiko*

SL 121. 2014 06 05. 3 leidyb. apsk. l.
Tiražas 200 egz. Užsakymas 22836.
Parengė ir spausdino UAB „Baltijos kopija“,
Kareivių g. 13B, LT-09109 Vilnius
www.kopija.lt
spauda@kopija.lt



MOKSLAS • EKONOMIKA • SĄNLAUDA



EUROPOS SĄJUNGA
EUROPOS SOCIALINIS FONDAS

Kuriame Lietuvos ateitį



Lietuvos
mokslo
taryba